

EN REJSEFÆRD
FRA HELSINGØR TIL TRANQUEBAR
SKILDRET I BREVE

Meddelt af

fhv. bibliotekar POVL REHLING FISCHER

Hvorledes var det at rejse til Indien for 100 år siden? Jul. Lehmann har i en bog „Til Østen under Sejl“ (Kbh., Gyldendal 1935) på grundlag af slægtspapirer givet en skildring af livet ombord på et koffardiskib, som det formede sig for skibsofficererne.

Nedenstående beretning viser, hvor bevæget og besværligt det var at være passager på den lange og farefulde rejse.

Brevskriverne er *Otto Christian Rehling*, født d. 17/7 1812, søn af guvernør i Tranquebar Johannes Rehling, og hans hustru *Juli(an)e Marie*, født d. 4/9 1813, datter af brygger, rådmænd og lodsolderland Børge Reiersen Lund i Helsingør.

Som nygifte rejste de i oktober 1838 til Indien, hvor han skulle tiltræde sin post som guvernementsfuldmægtig i Tranquebar. Deres ophold derude varede til 1846, da kolonierne blev solgt til englænderne.

I min besiddelse findes en vistnok fuldstændig samling af de breve, de i denne årrække sendte til hendes hjem i Helsingør, og nedenstående danner begyndelsen af rækken. Portoen var jo dyr i de tider, så brevene er skrevet med ganske fin og tæt skrift, nogle af dem tilmed på begge leder af papiret.

Da breve fra det fjerne jo var en begivenhed af stor interesse for hele familien, cirkulerede de tillige i flere afskrifter, af hvilke jeg har et par stykker. Den fuldstændigste er indført i et hefte, hvor de er skrevet på højre side, medens venstre side indeholder rådmænd Lunds samtidige dagbog.

Ortografien er bibeholdt, men varierer noget efter originalernes og afskrifternes stavemåde. Interpunktionen er delvis bragt i overensstemmelse med nutidens brug.

Juli(an)e Marie Rehling
f. Lund, $\frac{4}{9}$ 1813– $\frac{30}{1}$ 1879.

Otto Christian Rehling
 $\frac{17}{1}$ 1812– $\frac{2}{9}$ 1892.

Efter hjemkomsten fra Indien bosatte de sig i hendes elskede Helsingør. Otto Rehling blev entlediget 1847 og var 1849–51 knst. garnisonsauditør ved Kronborg fæstning og auditør ved Helsingørs borgerlige artilleri. Han udnævntes i 1850 til kgl. rådmand, var medlem af Helsingørs byråd og direktør for Sparekassen for Helsingør og Omegn.

Han døde i 1892. Hans hustru var allerede død i 1879.

(Om slægten: Personalhistorisk Tidsskrift VI. bd. 2. hft.).

(Brev fra Julie Rehling)

Danske Eeg d. 22. Okt. 1838.

Min elskede kjære Fader og Moder!

Nu er jeg Gud ske Lov! saavidt, at jeg kan give Dem, elskede kjære Forældre, en lille Beskrivelse over, hvorledes vi have det og har havt det, siden vi i Dag for 14ten Dage siden forlod

Dem. Gud give disse Linier nu snart maatte komme Dem i Hænde og bringe Beroligelse til det ængstede Fader- og Moderhjerter, til vor kjære Bedstemoder, til kjærlige Sødskende, Slægt og Venner, hvis Bekymring vist tidlig og sildig ledsager os paa vores just ikke behagelige Seilads. Veiret har i disse 14ten Dage været saa ugunstig, at vi ikke har kunnet opholde os meget paa Dækket, men derimod har jeg især været glad ved min Køie; Otto maatte ogsaa i de første 2 a 3 Dage være fornøiet for Køien, da han heller ikke befandt sig vel ved den stærke Bevægelse, Skibet var i. – De kan tro, det er lidt drøit i Førstningen, inden man kan vænne sig til den gyngende Bevægelse, tænk Dem, jeg kunde hverken staae eller gaae alene eller hjælpe mig selv i nogen Henseende, og da min gode Otto var paa samme Tid syg, maatte jeg være glad ved vor store Hovmester, der rakte mig en hjælpsom Haand i Nødens Stund. Alt i Værelset hos os var i Bevægelse, med Undtagelse af Meubler og Køierne, som vare faste; saa gik et Vandglas omkuld, saa en Spølkum Sagosuppe, saa en Spølkum Øllebrød, jo det har rigtignok gaaet lystig til hos os. – Danske Eeg d. 25de om Eftermiddagen. Nu kommer jeg igen, kjæreste Forældre! for at fortsætte, hvor jeg sidst maatte afbryde, da vi skulde spise til Middag. Det glæder mig at kunne fortælle Dem, at jeg har været fri for Søsnyen i den Tid og har været paa Benene hele Dagen igjennem, og været hver Dag lidt paa Dækket, og hver Dag med ved Bordet; men vi har ogsaa været fri for Storm i disse Dage. Capitain Rabe er en meget vakker og artig Mand, som med største Beredvillighed søger at opfylde ethvert Ønske for os. ... Hils den kjære Bedstemoder og siig hende, at jeg ikke savner en god Kjødssuppe om Søndagen, som den gode Bedstemoder saa ofte ønskede mig, naar vi sadde veltilfredse hjemme ved vort lille Bord; thi vi faae Kjødssuppe 2 Gange om Ugen, 1 eller 2 Gange Saltmad, som enten er deilige gule afsiede Ærter, eller graae Ærter, som jeg endnu ikke har smagt, da Capitainen var bange, at jeg endnu ikke kunde taale dem; han tracterede mig derfor med Sagosuppe og Pandekager; af Sødssuppe har vi ogsaa Perlegrynssuppe, som er vel tillavet med Syltetøi og Viin. Naar jeg har været syg, har jeg faaet Suppe

og Viin saa meget jeg ville have, hvilket har været meget heldigt for mig, da alt vort Syltetøi er kommet ned i Lasten. Vi havde nogle Gange Øllebrød i den Tid vi havde Rugbrød, men det er for længe siden forbi; nu knases her Beskøiter. – Om Onsdagen have vi gjerne Risengrød kogt i Vand, det smager

Børge Reiersen Lund
f. $\frac{5}{4}$ 1784
og
Johanne Elisabeth
f. Larsen.

mig bedre, end jeg havde ventet, og tjener til lidt Erstatning for den herlige Mælkemad, vi ikke kan faae her, og istedet for den gode Fisk, vi vare vandt til, nøies vi nu med god Klipfisk 2 Gange om Ugen; Kartofler hver Dag paa Bordet, af og til Kaal, herligt salt Kjød og Flæsk, Gaase- og Andesteg, Karry, Marvebudding, Prindsessebudding, tynde Pandekager o.s.v. Engang imellem Æbler, Figner, Confectrosiner og Mandler, hver Middag Rødviin. De see heraf, kjære Forældre, at vor Leve-maade her ombord er overmaade god. – Den 9de November om Formiddagen Kl. 10. Kjæreste Fader og Moder! da jeg

endnu ikke har været saa lykkelig at faae sendt disse Linier til Dem, kan jeg endnu i Dag have den Glæde at fortælle Dem, hvorledes vi have det. Jeg befinder mig saa vel i Dag, at jeg ikke har været saa vel siden vor Afreise; ja De kan tro, den gode Otto har maattet gjøre Gavn i denne Tid, han har faaet at vide, hvad det betyder at have en Kone med til Søes, og jeg, hvad det er at have en god Mand, der kjærlig og omhyggelig pleier mig. – En af de første Aftener vi vare her, havde vi en lille Forskrækkelse; jeg stod nemlig ved Siden af Otto, som just lukkede en Dør, jeg troede jeg stod fast, men i det samme faldt jeg hen i Sofaen og slog Panden imod Rygstyret; jeg mærkede strax, at jeg havde faaet Hul paa Panden; Otto fik i sin Forskrækkelse hurtig Æddige og Vand til at bade det med, og Doctoren til at lægge Hefteplaster derpaa, og saa kom det sig snart igen, men jeg blev dog lidt bange for at gaae alene. ... Jeg havde ganske begivet at drikke Thee og Kaffee her, da det bestandig kom op igjen, men da vi drikker Thee og spiser til Aften paa en Gang, har jeg nu prøvet i disse sidste Aftener paa igjen at drikke Thee, og det bekommer mig godt; nu vil jeg ogsaa her-efter drikke Thee om Morgen, jeg har før drukket lidt koldt Vand og spist 2 Kryddertvebakker med Smør paa. – Kaffeen kan jeg godt undvære, Otto holder heller ikke af den, han siger den smager ikke som Kaffeen, vor kjære gode Bedstemoder laver. – Den 11te November om Morgen Kl. 8. Mine kjære Forældre, i Dag bliver det da sidste Gang, at jeg paa dette Papir kan tilsende Dem mine hjerteligste Hilsener, da vi i Dag er naaet saa vidt at vi kan see Englands og Frankrigs Kyster. I Morges saa snart jeg var paaklædt var jeg paa Dækket og saae Land til begge Sider i 2½ Miles Afstand. Englands hvide Kyster saae jeg tydeligt med Dover Castel; vi skal nu styre ind under Land, men vi har Taage og Regnveier; til hvilken Side jeg vender mig, seer jeg et Dampskib. – Da vi seilede forbi Norges Fjeldkyster, havde jeg den Fornøielse at være en Times tid paa Dækket, og frydede mig ved det majestætiske Syen, Naturen her frembød for os, dels ved det høie Fjeldland, som vi betragtede i 2½ Miils Afstand, og dels ved at betragte det oprørte Havs stolte Bølger. Det morer mig undertiden at over-

skue Himmel og Hav rundt omkring os, men første Gang, jeg kom paa Dækket, og intet Sted kunde øine Land, studsede jeg rigtignok ved det, men nu finder jeg mig godt deri

Lev vel
Julie.

(Brev fra Otto Rehling)

Danske Eeg i Nordsøen den 2den
November 1838 om Aftenen Kl. 6.

Kjære gode Forældre!

I Haab om snart at passere Dover vil jeg efter Løfte begynde paa et Brev til Dem, for at underrette Dem om, hvorledes vi have det her ombord. Uagtet det idag er 4 Uger siden, at Danske Eeg forlod Kjøbenhavns Rhed, ere vi dog endnu i Nordsøen og have endnu omtrent 30 Mile til Canalen; der kan maaske gaae 4 Uger endnu, inden vi kunne faae Bugt med disse 30 Mile, saa meget mere som vi i de sidste 3 Uger omtrent have ligget paa det samme Sted, hvor vi nu befinde os. Vi ere forøvrigt ret raske begge; af og til faae vi, især min gode Julie et lille Anfald af Søsøge, men dette varer sjældnen mere end et Par Minutter. Det glæder mig at kunne underrette Dem om, at der hersker den bedste Tone mellem Indvaanerne i vor lille By, og saavel Capitainen som alle Passagererne vise dem (hvad man iøvrigt kunde vente af dannede Mennesker) i højeste Grad forekommende imod Julie; i sær gjælder det om vor vakkre Capitain, som er lutter Forekommenheden selv og tracterer Julie med Extraretter¹. Passagererne ere alle meget god-

¹ En noget forskellig dom over skib og kaptajn udtaler Ottos broder Herman i et brev til sin morbroder kapt. Otto Frederik Stricker i Helsingør, efter hans og forældrenes tilbagejelse til Indien i 1835.

„Efter 3 Maaneders Ophold i Tranquebar reiste vi med en engelsk Leilighed over Madras til Calcutta. Skibet var stort, 1400 Tons (650 Commercialæster) og det var en stor Forandring for os at komme fra de mørke skumle Huler paa „Den Danske Eeg“ til de nette luftige Værelser paa „Georg the forth“, Navnet paa det engelske Skib, hvor vi dog ikke fandt Maden ganske efter vort Sind, uagtet den var 100 procent

modige, især er Kammerjunker Sehested et meget skikkeligt og stille Menneske, som udtømmer hele sit Forraad af Syltetøjer etc. forat Julie kan faae Godt deraf. Da jeg er overbevist om, at Skildringen af vort Liv paa Danske Eeg vil interessere Dem, vil jeg med et Par Ord berøre samme. Jeg kan ikke angive nogen bestemt Tid, paa hvilken Selskabet staaer op om Morgen, da nogle staae tidligere, andre sildigere op, men de, der vil have Kaffe, maa være oppe Klokken 7½, da der til den Tid serveres dermed. Naar Klokken er 8½ bliver der ringet til Frokostbordet, og vi faae da varm Frokost, naar Vejret tillader at have Ild paa Kabysen. Efter Frokosten tilbringes Tiden med at sye, læse, spadsere, fiske, skyde etc. efter Tid og Omstændighederne, og saaledes gaaer Tiden til Klokken er 1½, da der saa skaffes. Vi sidde en Times Tid ved Bordet, for at Tiden desbedre kan gaae for os. En halv Time efter at vi ere staaede fra Bordet, serveres der med Kaffe. Klokken 7½ spise vi til Aften og drikke The, hvorpaa vi more os efter bedste Evne, til Klokken er 10 eller noget derover, da vi gaae til Køis. Dette er Levemaaden i Almindelighed ombord; hvad min Julie i Særdeleshed angaar, da staaer hun op mellem 8 og 9, naar det ikke stormer, eller Søen ikke er urolig; er dette derimod Tilfældet, da bliver hun liggende længere, ja enkelte Dage har hun ligget hele Dagen til Køis, men jeg maa dog bemærke, at hun i disse Dage har havt en lovlig Undskyldning, da hun enten var søsyg eller frygtede for at blive det. Thevand og Kaffe har hun aldeles givet Afkald paa, skjøndt hun har Fløden, vi fik fra Helsingør, derimod har hun slaaet sig til Viin, og fortærer daglig – 1 Glas Rødvind og 1 Glas Madeira. Til Frokost spiser hun ikke meget, men derimod desto mere til Middag og Aften, jeg vil tro, det er Exemplet, der smitter, da Alle vi andre have

bedre end paa den „Danske Eeg“. Dette vil give Dig en Forestilling om, hvor usselt vi har havt det ombord paa det Danske Skib. Fra Cap af levede vi kun paa Gule Ærter, Graa Do., Byggrød, som man kunde slaa Elephanter ihjæl med, og det velsignede og for alle Sømænd saa kjære Saltkjød, og til Decert fik vi undertiden Grovheder af Captain Rabe og hans galante Styrmand (som jeg vil sammenligne med jyske Stude), fordi vi ikke vilde rose deres Retter“.

en frygtelig Appetit. I de 3 første Uger har hun ikke bestilt noget, da hun er bange for at blive søsyg, naar hun arbejder, men nu har hun begyndt at faae Mod og har begyndt at overtrække Soffaen.

Danske Eeg d. 6te November 1838 i Nordsøen under $52^{\circ} 21'$ nordlig Bredde og $2^{\circ} 26'$ østlig Længde af Grenwich. Efter idag at have været 4 Uger i Nordsøen fortsætter jeg dette Brev, som jeg har begyndt d. 2den dennes, da Vinden idag er ret god, og vi haabe imorgen at passere Dover. Julie er saa fornøiet ombord, som hun kan være, naar hun er adskilt fra kjærlige Forældre og elskede Sødskende. Hun tillige med jeg ønsker snart at være i England, for at De kan høre fra os, da vi ere meget bange for, at de hjemme i Helsingør troe, at vi ere gaaede nedenunder hjem, da det nu er saalænge siden vi ere reist fra Helsingør, og der endnu ikke er kommen nogen Efterretning om os. Jeg kunde i faae Ord give Dem Underretning om vor Reise, da vi paa hele Turen ej have haft andet end Blikstille, Storm, contrair Vind og voldsom Søe, som drev os ud af vor Cours, men da jeg veed, at en omstændelig Underretning vil interessere Dem, vil jeg her give Dem et Uddrag af min Dagbog. Foreløbig maa jeg sige Dem, at Danske Eeg er et ypperligt Seilskib, og endnu har vi ikke truffet et eneste af de mange Skibe, som vi have mødt, der kunde seile med os, de sakkede alle agterud. De seer altsaa, at det ikke er Skibets Skyld, at vi have ligget 4 Uger i Nordsøen, men de voldsomme contraire Stormvejrs og den stærke Strøms, som bestandig drev os af vor Cours. Ligeledes vil jeg, inden jeg begynder at tage fat paa min Dagbog, med et Par Ord berøre den lille Georg Thulstrup, som Captain Smith har talt til mig om; det er en rask Dreng, og baade Capitainens og begge Styrmandenes Yndling; hverken Storm eller Sø kan forknytte ham; i disse Dage har han haft en Byld paa Benet, formodentlig en Følge af, at han, lige saa lidt som de øvrige Matroser har været tørre siden vor Afreise fra Helsingør, da Skibet vadsker uden ophør, især naar det blæser noget og den ene Styrtese kommer over Skibet efter den anden. — Nu til Dagbogen.

Da De og Adolph d. 8de October om Formiddagen Klok-

ken 10½ havde forladt Skibet, gik Julie og jeg til vor Kahyt; jeg behøver ikke at forklare Dem vor Stemning denne og de paafølgende Dage, da De uden en saadan selv ville kunne forklare Dem den. Vi vedbleve at skyde en god Fart. Om Middagen begyndte det at kule stærkt, og en Følge heraf blev, at Julie blev søsyg. Vinden blev imidlertid contrair, og vi maatte krydse i etvæk. Om Middagen Kl. 2 knækkede et hæftigt Vindstød vor Jagerbom, men vi fik dog saavel Bommen som Godset bjærget. – Den 9de og 10de vedblev det at storme, og i denne Tid passerede vi Anholt og Læssø og saae Skagens Fyr. Vi passerede Skagens Rev om Natten i en rygende Storm, Capitainen var noget urolig, men alt gik, Gud ske Lov, meget godt. Den 10de kom vi under vedvarende Storm i Nordsøen, og for at klare Skagens Rev styrede vi ad Norge til, for i Nødfald at søge en norsk Havn. Den 11te stillede det noget af i Vejret, og om Formiddagen Kl. 9 fik vi den norske Kyst i Sigte, og Kl. 11 fik vi en norsk Lods ombord fra Ferrel, en norsk Fiskerby, men vi benyttede os ikke af hans Tilbud om at ville lodse os i Havn, da Capitainen endnu ikke vilde søge Havn, og da Lodsen ikke blev længe ombord, kunde vi ikke skrive med ham. – Den 12te saae vi Flekkefjord i Norge, og uagtet det stormede temmelig stærkt, fik jeg dog Julie overtalt til at gaae op paa Hytten, deels for at faae sig en Motion, da hun ikke havde været paa Dækket, siden vor Afreise fra det kjære Helsingør, og deels ogsaa for at tage Norges maleriske klippefulde Kyster i Øiesyn; jeg har aldrig seet en smukkere Udsigt end den, Norges Kyst fremstillede for vore studsende Blikke i disse Dage. Vi vare omtrent 2 Mile fra Land, man kunde næsten blive begejstret ved denne Udsigt, og vi maatte erkjende, at Normanden med Rette er stolt af sit Klippeland. Snart sænkede Klipperne sig brat ned i Søen, og snart igjen gik de med en jævn Skraaning ud i Søen, og snart saae vi frugtbare Dale imellem Klipperne, kort en tusindfold Forandring for vore studsende Blikke, da den danske Eeg majestætisk med klodsrebne Mærssail gled forbi de norske Klipper; og hvad der endmere forhøiede Nydelsen var, at Naturen var i Oprør, og at himmelhøie Bølger snart kastede os op i Veiret og snart igjen sænkede os i Afgrun-

den. Stormen tiltog om Eftermiddagen, og om Natten blev det et alvorligt frygteligt Veir. Den følgende Dag havde vi endnu norske Kyst i Sigte; Kulingen var endnu stiv, dog ei nær saa stærk som om Natten; derimod var Søen meget voldsom. Om Middagen løsrev en Styrtesø 2 Alen af Skandseklædningen forud til Styrbord og borttog en af Kanonportene. Søndagen d. 14de havde vi vedvarende stiv Kuling og urolig Søe, som vedvarede de følgende Dage, i hvilke vi ikke kunde føre andre Seil end Stormmesanen og klodsrebne Mærseil. Saaledes gik vi til Natten mellem d. 19de og 20de, da vi fik en orcanagtig Storm, som berøvede os vor Slup paa Bagbordssiden, som havde kostet 500 Rbd. Til samme Tid skjørnede Store- og Foremærseil. Capitainen og Styr mændene var meget bedrøvede over Tabet af vor Baad, som skal have seilet overordentlig godt. – Den 20de stilnede det noget af i Veiret, og vi fik nye Seil slaaet under istedet for de skjørnede. Søndagen den 21de var det smukt Veier, men Vinden var endnu bestandig contrair; paa denne Dag førte vi vore Bramseil, noget som vi ikke havde kunnet gjøre siden vor Afreise fra Helsingør. Vi beholdt stille Veir og Modvind til Onsdagen den 24de, og da der i disse Dage kom en Mængde Landfugle ombord, morede vi os med at fange dem, og da der fløi en Deel Mogger rundt om Skibet, gjorde jeg et Skud efter en Mogge og fik samme. – Om Natten fik vi gunstig Vind, men denne Herlighed varede kun 2 Timer, da vi saa fik contrair Vind og en complet Storm, som vedvarede til den 26de om Middagen, da det igjen begyndte at stilne af, saa at vi kunde slaae Rebene ud af Mærseilene og tilsætte Storseilet, Fokken og Mesanen. Søen vedblev dog at være urolig. Den 27de om Morgenen var Veiret ret smukt, men om Middagen begyndte Himlen at blive overtrukken, og vor trofaste Ledsager Stormen indfandt sig efter Sædvane, og om Natten blev den saa voldsom, at vort Foremærseil skjørnede, som blev opgivet tillige med Mesanen og Storseilet. Fokken blev nu rebet, Storemærseilet klodsrebet og Stormmesanen og Forestængestageseilet tilsattes. Paa Dronningens Fødselsdag vedblev det at kule stærkt, og Søen var meget urolig, men da det begyndte at stille af om Middagen, fik vi et nyt Foremærseil, og

Storseilet tilligemed Mesanen og Gaffeltopseilet tilsattes. Om Middagen drak vi hendes Majestæts Skaal i gammel Portviin. Om Aftenen Kl. 10 begyndte det at regne stærkt og til samme Tid begyndte det at kule op, og Stormen tog bestandig mere og mere til; mod Morgenstunden den 29de blev det til en formelig Orcan; alle vore Seil bleve bjergede Kl. 10 om Formiddagen, og kort efter bjergedes ogsaa Storemærsseilet. Nu drev vi næsten for Takkel og Toug, thi jeg regner ikke den klodsrebede Stormmesan og Forestængestageseilet, som nu tilsattes, for noget, da de, især Stormmesanen, ikke var mange Alen høit og bredt. Søen var i høieste Grad oprørt og var saa hvid som Mælk, og Skibet arbeidede frygteligt. Kl. 4 om Eftermiddagen fik vi en voldsom Styrtesø tversover hele Skibet, lige fra Forstavnen til Bagstavnen, og denne Styrtesø var saa voldsom, at den borttog hele Skandseklædningen paa Styrbordside fra Faldrestrappen og ligetil Kahytterne. Saavel denne Søe som alle de tidligere har bevirket, at en Mængde af vore Creature ere døde, iblandt andet 5 Sviin, 6 Faar; der var en Tid, da der daglig døde en Snees Gjæs, Ænder, Høns, som alle bleve kastede overbord. Stormen vedblev imidlertid og Natten mellem den 29de og 30te satte den os ind mod Texel paa Hollands Kyster. Kl. 2 vare vi ikke mere end henimod 2½ Miil fra Land; var Stormen vedbleven, vare vi efter al Sandsynlighed kommen paa Grund, men da Stormen i detsamme tog af, og Vinden begyndte at rumme sig, fik vi igjen Magt over Skibet og al Fare hævedes. Hverken Julie eller jeg anede, at vi vare i Fare, da vi laae i vore Køier. Julie har først erfaret det i disse Dage, da jeg ikke vilde gjøre hende urolig. — Den 30te aften Stormens Voldsomhed, og nu blev baade Storseil og Fokken tilsat. Foremærsseil frasloges og et nyt blev underslaaet og tilsat istedet for det i Stormen skjørnede; Søen vedblev hele Dagen at være i Oprør, og nu fik vi den ene Styrtesø efter den anden over Skibet; af og til haglede det. — Om Morgenen og Formiddagen den 31te October havde vi smukt Solskinsveir, men om Middagen begyndte det at regne, og nu regnede det med enkelte Afbrydelser hele Dagen igjennem. Imellem Kl. 2 og 2½ laae vi mellem 2 for os gunstige Vinde, det blæste snart

fra den ene og snart fra den anden Side, saa at vi i denne $\frac{1}{2}$ Time maatte 6 Gange vende Skibet. Den Lykke vi havde havt paa hele Reisen udeblev ei heller nu; thi Kl. $2\frac{1}{2}$ fik vi Blikstille, og da det begyndte at blæse om Aftenen, fik vi stik Modvind. Om Natten kulede det temmelig stærkt, og Kulingen vedblev til om Middagen den 1ste November, da det stilnede af i Veiret; om Eftermiddagen blev det blikstille. Om Aftenen Kl. 10 blev Himmelen overtrukken og det begyndte at regne Skomagerdrengene ned, men dette heftige Bygeveir varede dog kun i en $\frac{1}{2}$ Time, hvorpaa vi fik smukt Maaneskinsveir. – Den 2den November havde vi Regn hele Dagen, og om Eftermiddagen fik vi en hæftig Hagelbyge. Den 3die havde vi, med Undtagelse af nogle faae Ilinger, et smukt Veir. Om Middagen Kl. 2 blev vi prajede af en ballastet norsk Brig, som seilede mod os; da han var temmelig langt fra os, og da Søen desuden var meget urolig, kunde vi ikke sætte Baad ud, for at sende Breve med til Danmark. – Om Aftenen begyndte det at blæse op, og inden Midnat blev det til en rygende Storm, saa vi maatte til at bjerge alle vore Seil paa de klodsrebne Mærsseil, Stormmesanen og Forestængestageil nær. Stormen var ledsaget af hæftig Torden og Lynild. Stormen vedblev at rase den følgende Dag, og Søen var meget oprørt, og vi fik den ene Styrtesø efter den anden over Skibet. En saadan Sø fyldte Kl. $8\frac{1}{2}$ om Morgenen hele Stiridset (det Værelse hvor De drak Kaffe og spiste Frokost den Dag vi reiste fra Helsingør). Da alle Folkene var i fuldt Arbeide paa Dækket, maatte vi, der vare inde i Kahytten, til at øse og svabbe Vandet bort. – Natten imellem den 4de og 5te regnede, tordnede og lynede det stærkt. Mod Morgenstunden ophørte Stormen, og Kl. 11 om Formiddagen stak vi 2 Reb ud af Mærsseilene, og Kl. 12 tilsatte vi Mesanen og Gaffeltopseil. – Tirsdagen den 6te November havde vi frisk Kuling og gunstig Vind, men allerede om Middagen fik vi contrair Vind. Om Formiddagen Kl. $9\frac{1}{2}$ prajede vi en preusisk Brig og heiste vort Nummerflag, for at han i Helsingør kunde bringe Efterretning om os; jeg haaber altsaa, at De ere blevne underrettede om, at Preuseren har seet os. – Natten mellem den 6te og 7de havde vi frisk Mærsseilskuling, og alle

vore Underseil og Gaffeltopseil bjergedes og Mærseilene trebedes. Tirsdagen den 8de vedvarede Kulingen, Kl. 9 om Formiddagen aftog den, og vi tilsatte nu Underseilene. Eftermiddagen Kl. 3½ saae vi Kysten af England ved Yarmouth i en Afstand af 2½ Miil. – Den 9de passerede vi Fyrskibet paa Galloperne, og den 10de krydsede vi udenfor Strædet Dover. Idag den 11te om Morgenen Kl. 4 saae [vi] Sydforelands Fyr paa Englands Kyster. Kl. 6 seet Dover og Calais. Jeg maa nu afbryde hovedkuls med mange Hilsener til hele Familien, da der nu er kommen en Capitain, som vil besøge vore Breve.

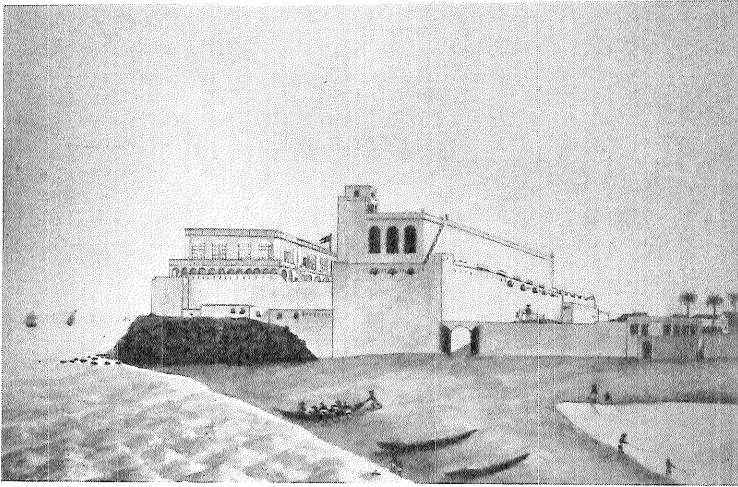
Christiansborg paa Kysten af Guinea
den 14de Januar 1839.

I Haab om, at De have modtaget mit Brev af 11te November f. A. fra Dover, vil jeg nu fortsætte hvorfra dette slap. Neppe havde vi sendt vore Breve i Land, førend det begyndte at kule og blæse en rygende Storm, men da Vinden var saa gunstig som mulig, gik vi frem med en susende Fart; vi skjød 9 à 10 Miles Fart i Vagten og i 30 Timer klarede vi Canalen og kom i Atlanterhavet, og da den gunstige Storm endnu varede i 2 Dage, kom vi et betydeligt Stykke frem i Atlanterhavet, men efter disse tvende Dages Forløb fik vi Blikstille, Modvind og Storm, som vedblev at plage os, lige til vi traf Pasaten. Torsdagen den 22de November om Morgenen indtraf det Uheld, at en Matros ved Navn Svend styrtede ned fra Storemærs og opgav straks Aanden. Den følgende Morgen blev Flaget heist paa halv Stang, og den afdøde blev derpaa, efter at der var bleven holdt en Tale, i Captainens, alle Søefolkenes og Passagerernes Nærværelse sat i Søen. – Den 26de November om Formiddagen saa vi Øen Porto Santo i en Afstand af 12 Danske Mile, og om Eftermiddagen Kl. 4 saa vi Madeira i Horizonten, men vi kunde netop skimte den, da vi vare meget langt fra samme. – Torsdagen den 27de November skimtede vi igjen af og til Madeira i den disige Luft. Om Aftenen Kl. 7 klarede det op i Luften, og nu saa vi tydelig Øen, som kun var 4 Danske Mile fra os; der er vist faae Øer, som ligge saa høyt

som Madeira, den fortonede sig høyt i Skyerne. – Fredagen den 30te November fik vi Passaten, vi tilsatte alle vore Læseil baade til Styrbord og til Bagbord, og nu gik det med strygende Fart fremad. Om Aftenen saa vi Øen Palma. Nu begyndte det at blive overordentlig varmt, og Varmen har siden den Tid været vor troe Ledsager; dog kan jeg ikke sige, at den meget har generet Julie og mig; vi transpirere rigtignok begge paa Kraft, men det er meget godt i Varmen. – Mandagen den 3die December passerede vi den nordlige Vendecirkel; Den 5te December om Aftenen passerede vi Antonio, den nordvestligste af de capoverdiske Øer, men vi kunde paa Grund af disig Luft ei see samme. – Den 7de og 8de December forlod Pasaten os, da vi vare passerede Passatstrøget, og nu plagedes vi afvexlende af Modvind og Stille. – Den 14de December fik vi en stærk Tornado, som er meget hyppige i Guineabugten. Under det hele voldsomme Tordenveier havde vi ikke den mindste Vindpust, Luften blev overordentlig trykkende og Him-melen ganske overtrukken. Nu brød Tordenveiret frem, det lynte og tordnede fra alle Sider, og Regnen øste ned i Strømme; Tordenen var saa stærk, at Vinduerne dirrede i Kahytten ved hvert Tordenslag; efter et Par Timers Forløb var hele Veiret over, og vi fik nu smukt Veier, dog vedblev det endnu at være blikstille. – Den 19de erindrede Julie og jeg og med os Cap-tain Rabe Fredes Fødselsdag, hendes Skaal blev drukken saa-vel om Middagen som om Aftenen. Den følgende Dags Aften havde vi igjen et frygteligt Tordenveier, som var nok saa ræd-selsfuldt som det Veier, vi havde den 14de December. Regnen faldt i en saadan Mængde, at saavel jeg som de øvrige Passa-gerer gik op paa Hytten i hvide Benklæder og Siortearmer og fik os et herligt Bad, hvilket Bad forfriskede os alle overmaade meget. – Den 21de December om Formiddagen Kl. 11½ fik vi Kysten af Guinea med Kron Sittra paa Tandkysten¹ i Sigte i en Afstand af 3½ danske Mile. – Den 22de og 23de havde vi Land i Sigte, og paa den sidste Dag om Eftermiddagen pas-serede vi Cap Palmas, men da Vinden nu blev contrair, maatte

¹ gl. betegnelse for Elfenbenskysten (holl. Tant Kust).

vi styre fra Land, som vi ikke fik i Sigte førend den 27de December Middagen Kl. 12. Juledagen høytideligholdt vi ved offentlig Gudstjeneste ombord, hvori alle saavel Skibsfolkene som Passagererne deeltog. — Den 27de December saa vi, som jeg ovenfor har sagt, Land igien, og om Eftermiddagen passerede vi Fort St. Antonio ved Byen Axim. Da vi skulde være klar til at salutere, naar vi kom til Ankers ved Della Mina, blæste vi vore Kanoner ud, da vi passerede Cap Apollonia, og til samme Tid stak 2 Canoer (en Art Baade af en udhulet Træstamme) ud fra Land, men de kunde ei naae os, da vi skiød en god Fart. Saasart det blev mørkt, blev der tændt Baal saavel i Axim som i 4 andre Negerbyer, deels for at tilkiendegive, at de vare fredeligt stemte mod os, deels for at vise os, hvor Ankerpladsen var. Om Natten Kl. 11 $\frac{1}{2}$ passerede vi Cap Tres Punctas. Den følgende Dag den 28de passerede vi en Deel Hollandske og Engelske Forter, blandt hvilke Fort St. Sebastian var det største. Kl. 3 $\frac{1}{2}$ om Middagen kom der 2de Canoer til os fra Fort Arcoman, som forlod os strax efter, at de havde faaet noget Brændeviin. Da Julie saae de halv-nøgne Negere og hørte deres Velkomstsang, blev hun bange og krøb ned i Kahytten, men nu er hun saa vant til at see de Sorte, at det ikke længer generer hende. Kl. 3 $\frac{3}{4}$ om Eftermiddagen fik vi det hollandske Fort Della Mina i Sigte, hvor vi gik til Ankers om Eftermiddagen Kl. 6. Kort efter at vi var kommen til Ankers, kom en Liutnant Groom ombord med en Invitation fra den hollandske Gouverneur til Captainen og alle Pasagererne om at komme i Land. Alle med Undtagelse af Julie og Undertegnede toge imod Indbydelsen, og toge den næste Dag i Land med Gouverneurens Cano, som han sendte ombord. Da vi vare komne til Ankers efter Solens Nedgang, og følgelig ikke kunde give vor Salut samme Dag, saluterede vi Fortet den næste Morgen ved Solens Opgang med Dansk Løsen, 9 Skud, og modtog ligesaamange Skud fra Fortet. Om Middagen modtog jeg en Cano fuld af Frugter, som den hollandske Gouverneur sendte Julie. Denne og den følgende Dag lastede vi endeel Varer, og om Morgenens Kl. 4 $\frac{1}{2}$ den 31te December lettede vi Anker fra Della Mina; Kl. 8 $\frac{1}{2}$ samme For-

Fortet „Christiansborg“ på Guineakysten, ca. 1847. Farvelagt tegning af V. Svedstrup. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

middag gik vi til Ankers igien ved det engelske Fort Cap Coast, som vi saluterede med 9 Skud, som blev besvaret med ligesaa mange fra Fortet. Efter Indbydelse fra Hr. Thomsen, som i den egentlige Gouverneur Maj. Cleans Fraværelse fungerede som Gouverneur, gik Captainen og alle Passagererne med Undtagelse af Julie og jeg i Land og kom igien ombord den 1ste Januar om Eftermiddagen. – Natten mellem den 1ste og 2den Januar lettede vi igien Anker og ankrede ved Fortet Christiansborg den 2den Januar om Aftenen Kl. 9. Endnu inden vi vare gaaede til Ankers, kom en Cano fra Gouverneur Mørck ombord, dels for at invitere Passagererne i Land, dels for at faae Postsækken i Land. – Den 3die Januar ved Solens Opgang gav vi Fortet Christiansborg en Salut af 9 Skud, som Fortet igien besvarede, og om Formiddagen Kl. 10 gik vi i Land, hvor vi befinde os meget vel. Vi blev modtagne med stor Forekommenhed saavel af Gouverneuren, Capt. Mørck, som af de øvrige Embedsmænd; især har en af Assistenterne, Kammerraad Giede, vist sig overordentlig galant mod Julie og mig, han er flyttet ud af sine Værelser paa Fortet og har overladt os dem.

Et Udtog af Otto Rehlings brev til capt. *Schepelern*¹ beskriver stedet således:

Uagtet Christiansborg er bygget paa en Klippe, ligger den dog ingenlunde høyt; den er som de andre Forter bygget paa en Gren af de Bierge, som i en Afstand af 3 til 4 danske Mile gaar parallele med Strandbredden, og Landet er ganske fladt, thi Klippen kan kun sees ved Foden af Fortet, hvor den hæver sig et par Alen over Havets Overflade. Fra Landsiden kan Forbierget aldeles ikke sees; derimod kan man paa flere Steder omkring Christiansborg, hvor Negerne have gravet efter Sandsten, see, at Forbierget strækker sig under det danske Fort. Der ligger en Negerby ved Christiansborg, som heder dansk Akkra, og i en Afstand af $\frac{1}{2}$ Fierdingvei ligge 2 andre Negerbyer, som støde til hinanden, og som seer ud som een stor By. Den ene af disse Byer kaldes hollandsk Akkra og beherskes af et nedlagt hollandsk Fort, hvor hele Besætningen bestaar af een sort Underofficer, som heiser det hollandske Flag, hvergang et Skib passerer Fortet. Den anden Negerby kaldes engelsk Akkra og hører under det engelske Fort William, som ligger næsten ved Siden af det hollandske Fort. Paa Fort William er der en Kommandant (for nærværende Tid en Mulat ved Navn Hansen) og en lille Besætning, som sorterer under Gouverneuren paa Cap Coast. – De danske Besiddelser strækker sig henved 100 Mile langs Kysten, og mange Mile i Indlandet. 3 Kongeriger, flere Hertugdømmer, Republikker og Anarkier ere den danske Gouverneur underlagte, og den mægtige Konge af Assiante er hans Allierede. Uagtet Danmarks Besiddelser ere saa vidtudsstrakte, have vi dog ikke en halv Skillings Indtægt af samme; Alt er Udgift – Byerne betale ingen Afgift, Skibene betale ikke Told. Derimod lønner den danske Konge foruden Embedsmændene her paa Christiansborg de tre underlagte Negerkonger, de underlagte Hertuger, de Øverste i Republikkerne og desuden Kapuzeerne i de forskellige Negerbyer, som høre under den danske Krone. Ved Kapuzeer forstaaes den Neger, som har den

¹ Capt. Schepelern er den fra Istedslaget kendte oberstløjtnant C. A. S. (1794–1870).

øverste Myndighed i Negerbyen, og som afgjør Stridigheder mellem Negerne. Kun i de Tilfælde, at han ei kan bilægge Tvistigheden, afgjør Gouvernementet paa Christiansborg dem. Kapuzeerværdigheden er iøvrigt arvelig, dog maa det bemærkes, at Spindesiden har Fortrin for Sværdsiden. Negerne slutte saaledes: Moderen er altid vis, men man kan ei vide, hvem der er hans Fader. Døer en Kapuzeer, saa succederes han af Søstersønnen, hvis en saadan findes, i Mangel af en saadan hans Dattersøn o.s.v. Iøvrigt maa det bemærkes, at den europæiske Gouverneurs Anerkjendelse af den nye Kapuzeer er en ganske nødvendig Betingelse, ligesom de Danmark underlagte Konger og Hertuger ikke ansees for retmæssige Konger eller Hertuger, førend han er anerkjendt af Gouvernementet, hvilket skeer paa Christiansborg, og naar Anerkjendelsen har fundet Sted, faar han Salut. Men for øvrigt skal Gouverneurerne behandle dem som de andre Negre; naar de ere misfornøiede med dem, bliver der sendt en Soldat, alene bevæbnet med en Bajonet, efter dem, og naar Kongen kommer paa Fortet, faaer han enten en Irettesættelse, eller en Portion Prygl, eller ogsaa bliver han afsat, og hans Successor erkjendt for Konge. Hvad der gjælder om Kongerne, gjælder naturligviis endnu mere om Hertugerne og Kapuzeerne. Arvefølgen i Kongerigerne og Hertugdømmerne er, saavidt jeg har erfaret, den samme som blandt Kapuzeerne. Det er saaledes ei længe siden, at Mørck har afsat een af Kongerne, som gjorde nogle Knuder, og indsatte en anden isteden for ham. – Jordbunden paa det danske Territorium, en Linie 2 à 3 Miil ind i Landet parallel med Strandbredden, er tør og ufrugtbar; der findes rigtignok enkelte saakaldte Haver i Nærheden af Christiansborg, men Gud hjælpe os for saadanne Haver; af Mangel paa Vand ligne de næsten Ørkener, hvor der findes nogle vandtrevene Annanasplanter, nogle Pisang- og andre Træer, som kan groe uden Vand. Naar Haverne see saaledes ud, saa kan De nok forestille Dem, hvorledes den øvrige Kyst seer ud. Den største Deel af Jordbunden bestaaer af forvittret Sandsteen, og hvor der groer endeel Cactus, flere forskjellige Arter Gifttræer, hvoraf een især er meget giftig, nogle usle smaae Buskvæxter, en Mængde Slyngplanter,

hvoraf især 2 Arter Passionsblomster udmærke sig ved deres smukke Blomster. Desuden findes der Kokus og andre Palme-træer og en Art meget høit stridt Græs. Langs Stranden groer der forskellige Arter Strandplanter; forøvrigt findes de samme Planter i Indien som her paa Kysten, dog er den indiske Flora langt rigere. I Indlandet, hvor Jordbunden deels er bedre, og hvor der ei heller er den Vandmangel som ved Kysten, skal der være meget store Træer og en yppigere Vegetation . . . Frugtrigdommen er ei her meget stor. Negerne dyrke desuden en Bønne, som skal smage som graae Ærter. Blandt de vildtgroende Planter er Indigoen, som findes i stor Mængde, men kan ei tilberedes paa Grund af Mangel paa Vand, da der ingen Floder er i Nærheden af Christiansborg, og da de Brønde, man i sin Tid har gravet, enten ikke har givet Vand eller kun Saltvand, opsamles Regnvandet i 3 Cisterner paa Christiansborg, hvoraf Embedsmændene, de blanke Kjøbmænd, Mulatterne og Soldaterne daglig faae tilmaalt et vist Quantum Vand. Jeg har aldrig drukket saa godt Vand som det, der findes i Cisternerne, men man maa forøvrigt lade det gaae igjennem Drypstenen. – Besætningen paa Christiansborg kan just ei roses; den bestaaer foruden af 2 blanke Underofficerer af endeel sorte Underofficerer og henved 60 Mand, hvoraf dog henved de 40 findes fordelte deels paa de forskjellige Forter og deels hos de forskjellige Stammer og Konger, for at de kunne rapportere til Gouvernementet, naar der finder nogen Uorden Sted. Paa selve Fortet skulde der egentlig besættes 2 Poster, nemlig ved Indgangen og ved Flagstangen, men jeg troer, at Soldaterne stiltiende ere kommen overeens om at lade den sidste Post gaae ind. Soldaterne gjøre dog, som de besatte denne Post; thi ved hver Afløsning marcherer en Gefreiter og een eller 2 Mand op til Platformen, hvor Flagstangen findes, men de gaae Alle strax ned igjen. Hvad den Skildvagt, som staaer ved Indgangen, angaaer, tager han det meget mageligt; thi naar han er kjed af at bære Gevæhret, ligger han det fra sig og sætter sig ned paa en Stol, som en af hans Kammerater henter ham, og ryger sig nu her en fornuftig Pibe Tobak eller syer (da de fleste af Soldaterne ere Skræddere af Profession). Naar den siddende

Skildvagt ikke ryger eller syer, da sover han i Almindelighed og springer først op og tager sit Gevæhr, naar han seer en Blank, da Skildvagten skal præsentere Gevæhr for enhver Blank, uden Hensyn til hvad han er. — Jeg har meer end en gang seet, at Vagtparaden har trukket op med 3 Mand, og den Underofficer, som blev afløst, havde ikke een eneste Mand at commandere over, da den forrige Dags Vagt med Undtagelse af Skildvagten havde taget dem den Frihed at permittere dem. Alligevel lod Underofficeren sig ikke confundere, men commanderer ufortrøden den lærte Ramse, uagtet han som sagt Ingen havde at commandere over, og bærer [sig] i øvrigt aldeles ad, som den Capitain, som overleverer Vagten paa Kjøbenhavns Hovedvagt. Om Søndagen pleier Vagtparaden at trække op med fuld Musik og alle de Soldater, der ere i Garnisonen, men den første Søndag vi vare i Land, havde Vagtparaden nærgjort Gouverneuren vred; thi istedet for at trække op med henved en Snees Mand, trak den kun op med tre, da de øvrige formodentlig have anseet det for Luxus at deeltage i Vagtparaden. Gouverneuren har vist nok givet dem en Næse derfor; thi den følgende Søndag trak Vagtparaden op med 11 Mand.

(Brev fra Otto Rehling)

Christiansborg d. 17de Jan. 1839.

Kjæreste bedste Forældre!

Uagtet det endnu ikke er tre Dage siden, at jeg tilskrev Dem et Brev, som skal sendes med en engelsk Orlogsmand, som daglig ventes hertil, vil jeg dog tilskrive Dem disse faae Linier, for at lade Dem vide, at min Julie og jeg ere fuldkommen raske og vel, og at vi Klokken 4 i Eftermiddag skal ombord og inat afseile fra Christiansborg, hvormed vi ere meget tilfredse, da vi ere hjertelig kjede af Opholdet her, uagtet der vises os almindelig Opmærksomhed; Sagens Natur fører det med sig, at det ikke kan glæde os, at opholde os her; der er nemlig ikke noget Selskab for min Julie, da der ingen blanke Damer findes her paa Colonien, naar Julie ikke morer sig, saa kan jeg naturligvis ei heller være fornøiet; men selv uden Hensyn hertil

behager Opholdet her mig ikke, da den største Fornøielse her bliver sat i at drikke til Frokost, til Middag og til Aften. Jeg holder rigtignok af og til [af] at faae et godt Glas Viin, men jeg er ingen Ven af at gjøre Drik til en Vane. Blev jeg her i et Aars Tid, troer jeg bestemt, at baade min Julie og jeg forfaldt til Drik, thi Gouverneuren har ypperlige Drikkevarer i Mængde, og Julie kan allerede quæle 4 à 5 Glas Madeiraviin om Dagen, rigtignok blandet med et behørigt Quantum Vand ...

(Brev fra Julie Rehling)

Mine elskede, kjære Forældre!

Da vi endnu har en Timestid til vi skal gaae ombord, vil jeg endnu engang have den Glæde at sende Dem her fra Kysten en kjærlig Hilsen. Vi have været flere Kjøretoure med Gouverneuren, den 15de kjørte vi med ham til et engelsk Nabo-fort og to Negerbyer. Her gjorde vi Visitter hos en Gouverneur Hansen og 2 engelske Kjøbmænd. Paa Hjemveien havde Otto og en Doktor Sanum her paa Fortet den Maleur at vælte, men kom dog, Gud ske Lov! godt fra det. Jeg har været der engang før med Doctor Sanum, og da vi spadserede igjennem Negerbyerne, gjorde vi meer Opsigt end et Par fulde Folk ville gjøre Hjemme; vi havde en heel Sverm rundt omkring os, da de alle gjerne ville se den blanke Kjælling, saaledes bliver jeg kaldt her. Negerbyerne see meget usle og fattige ud, Gaderne ere saa smale at man netop kan gaae 2 ved Siden af hinanden; de ere ikke brolagte men som en simpel Vei og vrimler af Børn og Sviin og Cabrekker [brune Faar]. Paa et Sted som kaldes Torvet seer man Negerkonerne sidde med fordærvet stegt Fisk, stegte Frugter, ristede Bønner. De have næsten daglig havt her i Byen, medens vi har været her, Dands og Drikkegilde, hvor man saae en Mængde forsamlede. Konerne komme slæbende med Børnene paa Ryggen, som sidde paa en lille Pude; en saadan Pude hører til enhver Kjællings Klædning. Kjælling bliver de alle kaldt lige fra det mindste Pigebarn. Deres Gilder varer saa længe som de have noget at drikke, og om Aftenen tænne de Blus og dandse der ved. Deres Huuse kalde Europæerne saa-

vel som Negerne Kasser, og naar de vil sige hvor een boer, siger de, han boer paa Byen i den og den Kasse . . .

(Fortsættelse af Dagbogen)

Tranquebar d. 20. Juni 1839.

Torsdagen den 17de Januar gik vi ombord i Eegen, og om Natten lettede vi Anker fra Fortet Christiansborg; ved Solens Opgang havde vi ikke Land i Sigte. Nu gik det i flere Dage afveklende med god Vind, flau Kuling og Stille. Den 20de Januar om Eftermiddagen Kl. 5 fik vi en Skonnert i Sigte, som styrede lige imod os; da den saae temmelig mistænkelig ud, og vi paa Grund af Mørket ikke tydelig kunne erfare, hvad den førte i sit Skiold, blev hele Mandskabet kaldt op paa Dækket, og der blev gjort klart Skib, og Lunterne tændtes. Kl. 6 $\frac{3}{4}$ blev vi prajede af Skonnerten, som forlangte Proviant af os. Vi brasede nu Bag, og kort efter kom en Baad fra Skonnerten ombord til os med en engelsk Marineofficer og Captainen paa Skonnerten. Vi erfarede nu, at Skonnerten heed the Eagle af Baltimore og var som et Slaveskib bleven opbragt af en engelsk Orlogsbrig og skulde nu bringes til Sierra Leona for at prisdømmes; Captainen skulde hænges der; det lod ikke til, at Slavehandleren brød sig noget om den Skiebne, der ventede ham paa Sierra Leona. Da Baaden havde forladt os, var Meningen om Skonnertens sande Character deelte ombord paa Eegen. De fleste vare af den Formening, at han var en Sørøver eller i alt Fald en Slavehandler, der kom ombord til os deels for at prøve paa, om der ikke var noget at fiske hos os, deels for at faae udfrittet, hvilke engelske og franske Orlogsmænd, der laae under Kysten. Hele Natten igiennem blev der holdt skarp Udkig fra Eegen, men vor Sørøver kom ei tilbage, hvilket i Grunden ei var forunderligt, da han ansaae os for stærkere end vi virkelig vare. Den 25de Januar traf vi paa en afspækket Hvalfisk, omringet af en Mængde store Haier og utallige Delphiner og Albacores¹. – Mandagen den 28de Januar pyntede vi

¹ *germo alalonga*, hvid tunfisk.

i Anledning af vor gode Konges Fødselsdag Skibet med Flag, og Kl. 12 om Middagen gave vi en Salut af 9 Skud. Der var Middagstaffel, og efter Afsyngelsen af en Sang drak saavel Pasagerer, Captainen og Styrmandene som Skibsmandskabet Kongens Skaal med stor Enthusiasme. – Den 29de Januar om Middagen Kl. 2 passerede vi Linien, de følgende Dage havde vi deilig frisk Kuling. Den 1ste Februar om Morgenen havde vi et voldsomt Bygeveier, det var som om alle Himmelens Sluser vare aabnede. Mandagen den 4de Februar fik vi Sydøst-Passaten, som hele Tiden var meget frisk men temmelig skrald, saa at vi kom noget langt ind under Sydamerica; vi kom langt Vesten for Øen Saxenborg¹, inden vi traf paa de østlige Vinde og igien kunde styre Øst efter. Jo nærmere vi nu kom Kap, desmere begyndte vi at faae stærkt Bygeveier og Storm og at plages af Kulden; vel havde vi aldrig under $+ 11^{\circ}$ Reaumur, men naar man 14 Dage i Forvejen har havt $+ 25^{\circ}$ R. og derover, er det ei at undres over, at vi frøs betydeligt ved $+ 11^{\circ}$ R. – Tirsdagen den 26de Februar havde vi smukt Veier, vi førte en Mængde Seil, deriblandt Skyskraberne paa begge Masterne og alle Læseilene til begge Sider; om Aftenen begyndte det at trække op, og Onsdag Morgen Kl. $4\frac{1}{2}$ sprang Vinden om til SW med en Storm; alle Seilene bleve nu levende, Storebramsail skiørnede, og Bovenbramlæseilsspærene knækkedes. Nu bleve alle Læseilene i en Fart nedhalede, alle Seilene opgaves med Undtagelse af Fokken og begge Mærseilene der trebedes; istedet for vi Dagen før havde ført over 20 Seil, førte vi idag ikke flere end 3. Da Stormen begyndte at tage af om Eftermiddagen, blev Storseilet tilsat og 2 Reb stukne ud af Mærseilene. – Den næste Dag havde vi Blikstille, men det varede ikke længere end til om Formiddagen Kl. 11, da vi igien begyndte at faae en Smule Luftning. – Den 1ste Martz havde vi overordentlig klar Himmel og sand Foraarsveier, vi havde frisk

¹ *Saxenburg* angives på ældre kort som en ø på $30\frac{1}{2}^{\circ}$ s. br. og 350° længde (Ferro); øen, der skal være observeret 1670, har muligvis været af vulkansk oprindelse, hvis den overhovedet har eksisteret, – nu kendes den ikke mere.

Kuling, god Vind og skiød 8 à 9 Mile i Vagten. Kulingen tiltog om Natten, og om Morgenen den 2den Martz havde vi en complet Storm og maatte atter bierge vore Seil paa Storseilet, Fokken og de tvende Merseil nær, der trerebedes; Stormen var os gunstig og drev os 8 à 10 Mil frem i Vagten. Fra Gaars Middag til Dags Middag havde vi seilet 54 Danske Mile. Da Stormen tiltog Kl. 2 om Middagen blev Storseilet og kort derpaa Fokken opgivet, og uagtet vi nu kun havde de to klodsrevne Merseil til, pillede vi dog igiennem Vandet, da Stormen var med os; om Aftenen blev Fokken tilsat. – Søndagen den 3die Martz havde vi vedvarende Storm og prægtig Fart; fra Gaars Middag til Dags Middag Kl. 12 seilet $57\frac{1}{4}$ Danske Mile. Om Middagen passerede vi Cap det gode Haab i en Afstand af 15 Grader. – Den 4de Martz vedvarede stærk Storm og overordentlig høj Sø; fra Gaars Middag til Dags Middag seilet $58\frac{1}{2}$ Danske Mile. Om Eftermiddagen begyndte Stormen at flae af, og det ene Seil blev nu tilsat efter det andet. Den næste Dag havde vi Blikstille, hvilket og var Tilfældet den derpaa følgende Dag; flere Dage havde vi flau contrair Vind, lige til Eftermiddagen den 8de Martz, da det begyndte at blæse en Storm; men da Stormen denne Gang var stik imod, kom vi ikke meget langt frem i Etmaalet. – Den 10de Martz ophørte Stormen og Vinden blev god igjen. Tvende Dage derefter fik vi igjen Storm, som atter var contrair, men ophørte igjen den følgende Dags Eftermiddag. – Den 16de fik vi atter Storm, som var meget voldsom, saa vi tilsidst ikke kunde føre andre Seil end klodsrebede Merseil. – Den 18de tog Stormen atter af. – Den 22de Martz vare vi paa 41° sydlig Bredde og 61° østlig Længde fra Grenwich, og nu begyndte vi at styre Ost til Nord for at komme ind i Passaten, som vi tidligere ei havde kunnet bruge, da vi saa vare komne til Bombay. Efterhaanden som vi kom længere frem, styrede vi nordligere og nordligere, saa at vi den 29de Martz, da vi passerede Tranquebars Længde, styrede N.N.O., samme Dag havde vi god Vind og herlig frisk Kuling, der drev os 9 à 10 Mil i Vagten. – Den 30te Martz vedvarende god Vind og frisk Kuling. Denne Dag saa vi en stor Ostindiefarer, som gaar med os; vi seile noget bedre end

han, saavel han som vi forcere vore Seil. – Søndag d. 31te Martz vedvarende frisk Kuling og god Vind. Seileren, der igaar var forud for os, er i Dag reent agterud. Kl. 11½ om Aftenen fik vi et heftigt Bygeveier, som knækkede vor Mesangaffel, skiørnede Klyveren og gav Gaffelfok-Gaflen et Knaek. Da vi nu maatte bierge Mesanen, Gaffelfokken og opgive Klyveren, avancerede den fremmede Seiler, som førte alle sine Seil, efterhaanden frem og var næste Morgen et betydelig Stykke forud for os, og da vi paa Grund af den knækkede Gaffel ei kunde tilsætte vor Mesan i flere Dage, indtil Tømmermanden fik tilhugget en ny, var han den derpaa følgende Morgen ud af Sigte. – Nu seilede vi temmelig rask Nord efter, og den 11te April om Aftenen Kl. 7 passerede vi Linien anden Gang. – Den 12te April gjorde vi vore Ankere klare, Kiettingerne bleve efterseete og Kanonerne pudsede. – Søndagen den 21de April Formiddagen Kl. 10 fik vi det første Lodskud i den beengalske Bugt i 30 Favne Vand. Skiønt vi ikke vare mere end 3 Mile fra Land, kunde vi dog ikke see det, da det regnede og Luften var disig. Jeg stod hele Tiden i Regnen paa Hytten for at være den Første, der opdagede Land, og Kl. 11 om Formiddagen opdagede jeg endelig Land, men da det var disigt i Veiret, kunde vi ikke skielne de Byer, vi passerede, endelig klarede det op i Veiret, og strax opdagede jeg mellem Kl. 12 og 1 Nagoars Moskeer og kort derpaa Negapatnam. Kl. 2 saae vi Karrikel og Kl. 3, da vi sad ved Middagsbordet, kom Styrmand Paulson ned og fortalte os, at han nu kunde see Kastellet Dansborg. Da jeg kom op paa Dækket, saa jeg den mig saa kiære By i en Afstand af henimod 3 Mile. En forunderlig vemodig Følelse, som jeg i en Tid af 3 Uger havde følt, overvældede mig, og jeg maatte gaae ind i min Kahyt, og kunde næsten ikke gaae op paa Dækket af Frygt for, at en af de mange Katsimorauer¹, der seilede omkring os, skulde bringe mig Budskab om, at jeg ikke skulde see een eller anden af mine dyrebare Slægtninge i Tranquebar. Min Stemning blev pludselig opklaret, da en Sel-ling bragte mig et Brev fra min Søster Augusta, da vi vare

¹ Katsimorauer og Sellinger er både.

komne paa Tranquebars Rhed, hvori hun meldte mig, at mine dyrebare Forældre og Sødskende vare raske. Saasart vi vare gaaede til Ankers og havde givet vor Salut for Dansborg og modtaget sammes Giensalut, gik Julie og jeg i Land. Paa Strandbredden stod 2 af Faders Palankiner¹ og ventede paa os. Julie kom noget førend mig til Gouvernementshuset, da en deel af de gamle Familier hvert Øyeblik standsede min Palankin for at bringe mig deres Salam² og see, om de kunde kiende mig. Giensynets Øyeblikke vil jeg ei prøve paa at beskrive, da de lettere kunde føles end beskrives; jeg kunde ikke fremsige et eneste Ord, Julie mine dyrebare Forældre og Sødskende ei heller. —

(Brev fra Julie Rehling)

Tranquebar den 11te Juni Formiddagen Kl. 11 1839.

Min elskede Kjære dyrebare Fader og Moder!

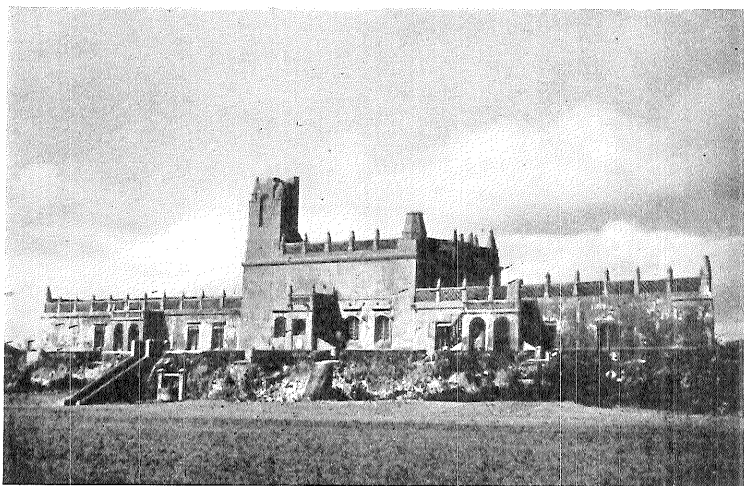
Da jeg nu i mere end een Maaned med Længsel har ventet paa denne Leilighed for at tilsende Dem mine Kjærligste Hilsener, tager jeg nu med Glæde Pennen for at underrette Dem, elskede Forældre, om vor lykkelige Ankomst hertil; vi traf, Gud være lovet, alle raske og fornøiede, og Alt efter Ønske. — Den 21de April om Morgenen begyndte vi at øine Land, men vi havde Regn, mørkt og taaget Veier, saa de den Dag ingen Observation kunde tage paa Skibet og altsaa ikke med Bestemthed beregne, hvor vi vare. Vi saae flere Fiskerbaade ude fra Negapatnam, Nagore og Karical, som vi gjerne vilde have fat i, for at vide fra hvilken af de 3 Byer de vare, men da det var Bygeveier, vilde de ikke vove dem hen til os. Capitainen ønskede bestandig, at vi maatte faae et bestemt Mærke i Land i Sigte, forat vi ikke skulde blive i Uvished om, hvor vi vare, naar det blev sildig, og da let kunne seile forbi Tranquebar; men det gik os heldigere. Da vi næsten skulde gaae fra Middagsbordet, kom de og meldte, at vi havde Tranquebar i Sigte. Hvilken underlig Følelse af Frygt og Glæde blev der ikke fremkaldt ved disse Ord

¹ Palankin = bærestol.

² Salam = hilsen.

for min Otto og mig, og vi reiste os ikke før fra Bordet, før vi ilede ind i vort Kammer og udbrod i hæftige Taare. Lidt efter gik Otto ud for at see sig om paa Dækket, og nu løb Skibet med gunstig Vind ind mod Tranquebar. Da vi lod Ankeret falde, var jeg paa Dækket og saae vort tilkommende Opholdsted for os; det saae langt venligere og behageligere ud, end jeg havde ventet. – Der kom snart Baade ud til os fra Land, hvoraf en bragte os et Brev fra Augusta, da hendes Fader og Moder vare saa bevægede, at de ikke kunne føre Pennen i deres Haand; hun underrettede os om, at de Alle var vel, og hvor urolige og længselsfulde de vare, inden de saae os i Land hos dem, og at vi med den første Baad, der forlod Skibet, maatte underrette dem om, hvorledes vi havde det. Men der laae alerede et Par Baade ved Skibet fra Ottos Forældre, for at bringe os og vort Tøi i Land. Da Capitainen og de fleste af Passagererne vare færdige, fulgtes vi i Land med Secretair Rovsted, der kom ombord til os. Jeg var den første, som kom af Baaden, og blev bragt i en Palankin, hvor jeg kunde sidde opreist, som i en lille Kalesche; den Pijon¹, der var med for at ledsage mig, vilde underrette mig om, hvor de bragte mig hen, sagde derfor, idet han pegede paa Palankinen „Fruen, Stoel, Rehling, Tjener“. Saaledes blev jeg nu først og eene bragt for Døren til Gouvernementsboligen. O! mine elskede Forældre! De kan nok tænke Dem de Følelser, der i et saadant Øjeblik opfyldte min bevægede Sjæl, Tanken om mit Kjære langt bortliggende Hjem, dette nye Opholdssted, om de faae Øieblikke der vilde forene mig med Kjerlige Forældre, Søstre og Venner. Idet jeg i denne Stemning traade ud af Palankinen, stod en aldrende Mand hos mig og bød mig sin Arm; jeg blev lidt underlig til Mode ved at see ham; jeg tænkte ved mig selv, det kan umuligt være Ottos Fader, jeg kan jo ikke gjenkjende et eneste Træk. Den gode Ubekjendte førte mig indenfor Døren, hvor min Ottos kjerlige Forældre, ganske som jeg havde tænkt mig dem, kom mig imøde, indesluttede mig i deres Arme, trykkede mig til deres Bryst og Læber, og udfoldede deres hele fader og moder-

¹ Pijon = tjener.

Fotografi af fæstningen „Dansborg“ i Trankebar.

lige Velsignelse over mig ; ingen af os kunde næsten fremføre et Ord, Taarene trillede ned af vore Kinder.

Om sin stilling og sit arbejde som gouvernementsfuldmægtig skriver Otto Rehling i et brev af 20. juni 1839:

„Mine pecuniaire Omstændigheder ere nemlig langt bedre, end jeg havde ventet det ; efter et løst Overslag tjener jeg for nærværende Tid paa en 12 à 1300 Rupier om Aaret ; jeg er nemlig ansat som Assistent ved Retten og har som saadan i Sportler 2 à 300 Rupier aarlig. Tillige er jeg, da jeg for nærværende Tid er eneste kongelig Fuldmægtig i Tranquebar, bleven constitueret saavel som militair, som civil Gageskriver, og har som saadan en aarlig Gage af 276 Rupier. Vel er det saa, at jeg ei bestandig kan beholde begge Gageskriver-Posterne, og at jeg maa afgive den ene af disse ved en ny Fuldmægtigs Ankomst, men alligevel er jeg meget tilfreds med at kunne beholde den anden Post. – Som Assistent i Retten har jeg meget at bestille ; de 4 à 5 Dage om Ugen sidder jeg i Retten fra Klokken 9 om Formiddagen til 4 om Eftermiddagen. Desuden skal jeg udføre alle Fogedforretninger, Auctioner, Registrerings- og Vurderingsforretninger, samt administrative Politiforretnin-

ger; desuden maa jeg gjennemsee og conferere alle de Documenter, hvoraf der bliver fordret Udskrift fra Rettens Skrivecontoir. – De seer saaledes, at jeg har meget at forrette; der har været de Dage, at jeg ikkun har været et Par Timer hjemme, da jeg, strax efter jeg er kommen fra Retten og har faaet en Smule Mad ned, har maattet sidde mig i min Palankin og lade mig bære til een eller anden af Landsbyerne for at exequere de afsagte Domme og enten gjøre Arrest eller Udlæg eller deslige. Dog er jeg meget tilfreds med min Stilling, og mit høieste Ønske har stedse været at blive ansat som Assistent i Retten, da det er den bedste Dannelsesskole for en ung Jurist, og jeg vilde ikke for meget bortbytte min Post som Assistent i Retten for et mageligere. Vel ere de Forretninger, der ere forbundne med Fogedembedet, ei altid de behageligste, da Fogeden ofte for at exequere en Dom bliver nødt til at skille en Part ved det allersidste, han eier, og i den Nødvendighed har jeg alt et Par Gange været, men jeg har trøstet mig ved den Tanke, at det er en Pligt, der paahviler mig. – De Dage hvor der ikke holdes Ret er jeg et Par Timers Tid paa Fogedcontoiret paa Castellet Dansborg, hvor de Parter, der ville tale med mig om de mig paaliggende Forretninger, komme til mig. De Dage, hvori der holdes Ret, er jeg $\frac{1}{2}$ Time før Rettens Aabning til Stede der i samme Hensigt. Jeg kan regne, at der daglig er 20 à 30 Personer hos mig. Ofte er det temmelig trættende at høre paa de Sortes Kjævlerier, da de næsten aldrig strax komme frem med deres Ærinde, men i Almindelighed først fortælle en lang Historie om, hvorledes det eller det Retsforhold er opstaaet, og de komme ei frem med Sagen selv, førend man gjør sig vred og truer dem med at kaste dem paa Porten, naar de ei affatte dem i Korthed“.

Om embedsmændenes lønvilkår finder vi også nogen oplysning i et brev fra Julie Rehling af 14. august 1841, efterat guvernør Rehling var afgang ved døden.

„Min stakkels Otto, som har gennemgaaet saa megen Modgang her, han trøster sig nu med at være sin kjærlige Moder til saa megen Støtte som muligt, og at gjøre hende Livets Be-

sværligheder saa lidet følelige som muligt. Hun har været vant til at have meget imellem Hænder og styre og regjere, som hun ønskede, men hun kan finde sig selv i, hvorledes hun skal have det; for sin egen Person var det syn at sige at hun gjør store Pretangtioner, og min gode Ottos Stilling er ved denne Forandring og Fordeling af Forretninger blevet en Deel forbedret. Hans Gage er nu 160 Rupi om Maaneden, men det er kun for en kort Tid, det vil være saa, men imidlertid saa længe det vare har man dog gavn deraf, og i denne Tid kommer det ogsaa til Nytte for os, thi den gode Moder har kun 39 Rupi om Maaneden af Enkekassen, og før havde hun over en 500 Rupi hver Maaned mellem Hænder. Fader havde jo en stor Gage, men i hans Stilling var der ogsaa store Udgifter; der heder det at leve for Landet og Nationens Ære og ikke efter sin egen Lyst. – Det laae Fader meget paa Hjertet i de sidste Dage han levede at faae en Ansøgning skrevet til Kongen om en Pension til Moder efter hans Død, men han kom ikke saa vidt. Nu har Moder selv skrevet; det kommer nu an paa, hvor naadig Kongen vil være .“

Guvernør Rehling førte et stort og gæstfrit hus. Ikke blot landsmænd blev indbudt til at bo i guvernementshuset, indtil de fik indrettet sig, men ogsaa for englændere og franskmænd, som kom til kolonien, stod huset åbent. Julie fortæller i det første brev efter hendes ankomst om et middagsselskab og et bal.

„Her var stort Bal og Middagsselskab, hvor Alt skulde være meget fiint og stadseligt. Moder forærede mig hvidt Linon til en ny Balkjole, som jeg havde travlt med at faae syet, for at faae den paa paa Ballet. Damerne vare meget fiine og nette i Stadsen, hvide og couleuerte Linons og Silkekjoler, Blomster paa Haaret, Silkestrømper, hvide og sorte Silkeskoe. Jeg ønskede, at jeg havde faaet mine nye, hvide atlaskes Baand, som jeg reiste fra, men jeg var dog saa heldig at kunne hjælpe mig med de jeg havde, da man her ikke har en eneste Boutik, men maa forsyne sig med slige Ting, naar Beskræmmeren kommer reisende hertil med deres Kasser, hvor man ofte kan faae pene Ting meget billigt. Ballet gik overmaade pænt, Alle vare meget for-

nøiede, og jeg dandsede med hele Tiden; det varede fra Kl: 4 til 8. Jeg troede ikke man saaledes kunde taale at dandse i Indien, men her er ogsaa en herlig Leilighed, 11 store Værelser og en Veranda, hvoraf 6 vare smukt oplyste. Alle Gulvene her i Indien ere bedækkede med Straamatter, og Salen, hvori vi dandsede, har 2 Værelers Høide og 2 Etagervinduer. Onkel Wodschow og jeg aabnede Ballet; imellem Dandsene drak vi Thee, Limonade, Koldskaal og Punsch. I en meget stor Sal ved Siden af Balsalen stod et langt Bord dækket til 52 Personer, hvor man skiftedes til at gaae til Bords imellem Dandsene.

Til Middagsselskabet havde jeg min Brudekjole og hvide Florschawl paa. Der var vi kun 4 Damer til Bords med 24 Herrer. Til saadanne Middagsselskaber har vi altid først en deilig Kjødsuppe med smaae Kjødboller, Karper og Pampler¹ med en Saus til, som er tillavet af Roden paa et Træ og ligner meget Peveroden, foruden en utallig Mængde Retter, som alle komme paa Bordet paa een Gang, Skinke, Oxebryst, Kallekuner, Gæs, Ænder, stegte, kogte og indbagte i en Deig, Gaasegelee, Spegesild og Spenat, Kaal, Kartofler, Agurkesalat og mange Sorter Asier og mange flere indiske Retter. Naar det tages af Bordet, kommer Desserten, som er en rød Grød, Mangusgrød, som ganske ligner Æblegrød, mange Sorter Kage, Gelee, Kreem og en Mængde Frugter. Efter Bordet drikkes Kaffee, Thee, converseres lidt, og derpaa gaaer hver til sit.“

Endvidere fortæller Julie i et brev af 7. juni 1844 om et selskab i deres eget Hjem:

„Otto og jeg har da senere havt det store Selskab og havt hele Familien samlet hos os; vi vare 15 Personer til Bords, og alt gik saa peent og saa godt til, at jeg var ret tilfreds. Vi havde laant Moders det smukke Porstelain den Dag, og min pene Damaskesduk; vores Bord saae saa peent ud. Vi fik ½ Douzin fortræffelig Schampanie den Dag i Present, som brillierede ved vort Bord tilligemed Portvin, Røvin, Shery, Kirsebærbrænde-viin, dansk og engelsk Øl. Vi havde en forløren Skilpadesuppe,

¹ Pampler (vavval), velsmagende fisk, som ligner rødspætter.

som blev rost, med kold Punch til; vi havde Klipfisk, Østers, Østerspaasteier, Kalkunsteg, Lammesteg og Annesteg, 2 Karrier; til Desertten Frugter, smaa kager og Biskøiter og en Melkebuding med Kirsebærsaues, som vandt stor Bifald; den blev lavet efter Moders Opskrift. Sildesalaten havde jeg nær forglemt.“

Klimaet voldte ikke det unge par særlige kvaler, omend de begge i varmetiden plagedes stærkt af „røde hunde“, der navnlig på halsen gjorde huden næsten skoldet. Otto Rehling fortæller i et brev af 19. maj 1840, hvorledes man værnede sig mod varmen.

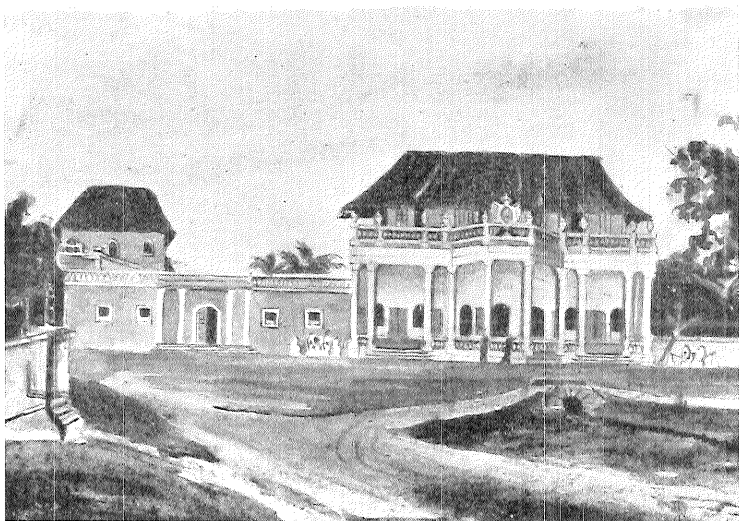
„Da Sydvest Monsunen nu har sat ind, have vi endeel Varme, vi dog ikke mærke synderlig til herhjemme i Huset, da vi have en behagelig Kjølighed, som frembringes paa en meget simpel Maade, nemlig ved saameget som muligt at tillukke alle de yderste Vinduer og Døre, der vende ud mod Øst, Nord og Vest. Vinduerne og Dørene mod Syd, hvor Vinden især staaer paa, forbliver aabne men behænges med Tattiser (det er tykke Matter der ere gjorte af temmelig vellugtende Rødder), hvorpaa der bliver slaaet Vand paa i et væk hele Dagen igjennem. Idet nu den tørre varme Vind blæser paa de vaade Tattiser, udvikler en behagelig Kjølighed sig deraf, der gennemstrømmer alle Værelserne. Naar man skal ud om Dagen, faaer man rigtig Varmen at føle, og det samme er Tilfældet, naar jeg er i Retten, hvor der er overordentlig varmt. Sydvest Vinden blæser dog ikke hele Dagen igjennem; næsten hver Dag have vi den behagelige Søvind, Sydøstvinden nemlig, som i Almindelighed begynder at blæse Klokken 2 om Middagen; undertiden begynder den at blæse tidligere eller sildigere, engang imellem, for Exempel i disse Dage, udebliver den aldeles. Saasnart Søvinden begynder at blæse, blive alle Tattiserne strax borttagne og alle Vinduer og Døre mod Øst og Syd aabnede. Selv i de Dage, vi undtagelsesvis ikke have Søvind, blæser dog om Eftermiddagen den saakaldte Longshore, der er en stik Søndenvind; den kan rigtignok ikke sættes i Sammenligning med Søvinden, men den er dog langt behageligere end Landvinden. Vi have i

den senere Tid havt stærk Tørke, vi have ikke havt mindste Regn siden Novembermaaned; den store Regntid holdt tidligere op end sædvanlig, og den lille Regntid, vi skulde have havt i April, er aldeles udebleven. En Følge heraf er, at Flodløbene, Indsøerne og Brøndene udtørres. Paa engelsk Territorium er der stor Vandmangel; paa flere Steder maa Qvæget drives 2 à 3 danske Miil for at vandes, og en stor Mængde af Creaturerne døe. Her paa Tranquebars Territorium er det ikke fuldt saa slemt med Vandmangelen, da vi have forholdsvis mange Tanke (3:smæe Indsøer), men endeel af disse er allerede udtørret, og de fleste af de andre ville udtørres, naar det ferske Vand ikke snart kommer ned. Floden, der flyder gjennem vort District, er ganske tør paa en lang Strækning, saa at man med tørre Sko kan gaae derover. I Begyndelsen af Juni vente vi det ferske Vand ned; det har allerede for nogen Tid siden begyndt at regne op paa Bjergene, saa jeg haaber, at vi ikke skulle skuffes i vore Forhaabninger. I Porrear¹ Hauge er der en meget stor og dyb Tank med deilige Karper og andre Fisk; nu er der kun 1 Fod Vand tilbage i den. Fader har maattet lade sætte Tag over endeel af Tanken, for at Fiskene kunne søge Ly under det.“

Som modstykke til denne tørke fortæller Julie et brev af 15. november 1840 om regntiden.

„Vi have i denne Tid her kunde gjort os en Idee om Syndfloden. Jeg havde ogsaa isinde at adressere mit Brev fra Nøe Ark istedet for fra Porrearhave. Vi have i Aar havt saa voldsom en Regntid, at man i de sidste 22 Aar ikke har havt en lignende. Den 13de October begyndte Regnen, men hele den Maaned igjennem havde vi dog af og til en Dag Tørvej, men fra første November kan man sige, at det uden ophør har regnet baade Nat og Dag; jeg var tilsidst ganske træt af at høre paa, hvorledes Regnen styrtede ned, og vi levede hele Dagen i et halvt Mørke. Det begyndte at regne ned Alle Vegne hos os,

¹ Porreiar, landsby vest for byen, hvor europæerne havde deres lysthaver.

Guvernørboligen i Trankebar. Farvelagt tegning af ubekendt.
Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Vand, Træk og Fugtighed over Alt. Den 11te var alle Brøndene fyldt lige med Jorden. Den 13de var det Aller værst; Floder, Damme og Brøndene flød over deres Bredder. Otto fangede Fisk omkring i Haven, ja Fiskene svømmede saagar i Dyregaarden. Der kom Bud til Fader, at Karperne fra Dammen seilede omkring i Gaderne paa Porrear. Træerne og flere af de Indfødtes Hytter blæste omkuld; flere af de lavere Landsbyer maatte Beboerne forlade, da de bleve oversvømmede. Den 10de var jeg sidst i Byen; det var Opholdsveier, da vi gik ind, men da vi skulle hjem igjen, regnede det, og Palankinbærerne vadede i Vand paa Landeveien op over Knæerne. – Nelluagerne¹ har i flere Dage staaet ganske under Vand, og nu naar Vandet løber bort, vil vist meget være raadnet og meget tilintetgjort af al den Sand, Vandet har ført ind paa den, saa man vist vil faae megen Skade at høre her. Gud veed, hvorledes dette Veier vil bekomme de stakkels Indfødte, som vist har havt megen Nød. Vi følte det ordentlig Koldt her i nogle

¹ Nellu = risplanter.

Dage og har pakket os ind i Schawler, 2 Par Strømper og et Par Underskjørter. Otto er krøbet i sine Klædes-Klæder. Idag er han gaaet til Tillaly¹ med Fader for at see, hvorledes der seer ud. Nu høre jeg dem komme tilbage igjen; Otto staar nu hos mig og fortæller mig, at vandet stod saa høit paa Veien idag, at det naaede til Brystet paa Bærerne, som hele Veien maatte have selve Palankinen paa deres Skuldre.“

Til dyrkning af den uundværlige ris eller nellu som planten kaldes, kræves som bekendt meget vand, og i et brev af 5. juni 1841 fortæller Otto Rehling om overrislingsanlæggene.

„Vi have endnu ikke faaet det ferske Vand paa Markerne her paa Territoriet, men saavel Norden som Sonden for os er Vandet allerede kommen, og selv Ambenara, en Flod som løber gjennem den sydlige Deel af vort Territorium, er opfyldt med fersk Vand, men vi have slet ingen Nytte af denne Flod, da vi ikke kunne vande vore Marker med den, da der ingen Sluse er i Floden, som kan stemme Vandet op. Hovedfloden, Virakolen, har endnu ikke faaet Vand, da det engelske Catcherie² har afdæmmet den op i Landet og afledet Vandet i Caveryfloden for at reparere en Sluse, men Slusen er nu færdig, og Dæmningen bliver derfor snart gjenemskaaren, saa at vi kunne vente Vandet ned om nogle Dage. Alle Landmændene, eller Moradohrer som de kaldes, har det i denne Tid meget travlt med at opgrave og istandsætte Tværcanalerne, som leder Vandet ind paa Markerne fra Hovedcanalerne. Over Hovedfloderne er der i en vis Afstand fra hinanden bygget store Sluser; naar et District skal vandes, blive disse Sluser afdæmmede, saa Vandet stemmes meget høit op og løber ind i store Hovedcanaler, som ere gravede gjenem de forskjellige Districter. I Hovedcanalerne er der igjen bygget Sluser, som stemmer Vandet op og leder det i mindre Canaler, som løbe fra de store Canaler og til de forskjellige Marker. Naar de første Mar-

¹ Tillaly, en landsby nordvest for byen ved grænsefloden. Her lå et landsted, som stod til guvernørens rådighed.

² Catcherie = overrislingsvæsen.

ker ere vandede, blive Sluserne aabnede paa Hovedcanalen, og Vandet løber da til næste Sluse, og Vandingen af de øvrige Marker skeer paa samme Maade. Naar et heelt District saaledes er blevet vandet, aabnes Slusen paa Floden, og Vandet ledes da til den næste Sluse paa Floden og derfra til andre Hovedcanaler som ovenfor beskreven. Det overflødige Vand løber ud i Søen. Hver 5te, 6te eller 7de Dag bliver Vandet afledt fra Markerne, for at det ikke skal raadne ved at staae stille, og andet Vand bliver indledt atter paa Markerne. Alle Hovedcanalerne og de derpaa værende Dæmninger og Sluser samt Sluserne over Floderne blive reparerede og vedligeholdt for Kongelig Regning af Catcheriet, de øvrige Canaler og Sluser maae vedkommende Moradøhrer selv vedligeholde. For at forebygge Uordener og Strid blive ingen Sluser enten lukkede eller aabnede uden Catcheriets Ordre, som besørger det gjort ved en Art Markinspekterer, Mandagarer kaldede, hvoraf der er een i hvert af Tranquebars 4 Districter.“

Om indhøstningen af risen fortæller Julie i et brev af 18. febr. 1844.

„Vi more os Morgen og Eftermiddag med at spadsere omkring i Haven og paa Markerne, som i disse Dage ere blevne høstede. Jeg tænkte paa vore raske Bønderpiger og Karle hjemme i Danmark, da jeg gik omkring her og saae disse sorte næsten halvilde Mennesker afskjære Sæden med deres Krumkniv. De høster her fra om Morgenen Kl. 5 til Kl. 12; derpaa ligger det spredt ud i Solen til Kl. 4; derpaa bærer de det alt sammen paa en firkantet Plads, de har valgt til Tærskaplads, og naar Oxerne der har træt Sæden, bliver den strax under Opsyn af det offentlige delt i forskjellige Dele, nemlig imellem Kongen, Eierne, hans Agerculier og Pagoden. – Vi more os ogsaa her med at besøge Vadskermændene, som bo i den By her ved Haven; vi kan høre dem fra vore Værelser, naar de arbejder. Der er tre store Damme udenfor Haven, og rundt om dem ligger ved Breden store avlange Kampestene, hvoraf hver Vadskerman har 1–2 eller flere Stene. Mod dem banger de vore Klæder, de tage Tøiet simpeltvæk i Hænderne, bløder

det i Vandet og banger det mod Stenen til det er rent. I disse Damme blive Sortes og Hvides Tøi vadsked fra hele Omegnen. Det er de Fornøielser vi have paa vore Spadseretoure udenfor Haven.“

Governør Rehling var ivrig havedyrker og herom fortæller Otto i et brev af 13. august 1840.

„Med Faders Hauge gaar det ogsaa godt i Aar; for et Forsøg har Fader i Aar begyndt Havedyrkningen circa 2 Maaneder tidligere end ellers, og det er lykkedes overordentlig godt. Alene i Porrear Hauge have vi allerede udplantet 600 Kaalplanter, som om kort Tid ville være spiselige. Rødbeder, Gulerødder, Roer, Ræddiker, Salat og Bønner staaer fortræffeligt, og om ikke lang Tid skulle vi begynde at udplante vor Kaal af 2den Saaning. Kaalen bliver her først lagt i smaae Potter; naar de omtrent ere $1\frac{1}{2}$ Tomme høie og have 4 à 5 Blade foruden Moderbladene, blive de udplantede paa fri Jord omtrent et Qvarteer fra hinanden; efter en Maanedes Tid blive Planterne forsigtig optagne med en stor Klump Jord og plantede paa det Sted de skulle staae, omtrent 3 Qvarteer fra hinanden. Bruger man ikke denne Fremgangsmaade løbe Planterne i Veiret og due til ingen Ting, men ved den hyppige Omplantning standses Planternes Væxt, og Stammen bliver kraftigere, saa at de kunne skyde lige saa store Hoveder som i Danmark.“

Floden spillede en afgørende rolle for agerbruget, men vandstanden var som allerede omtalt meget vekslende. Otto Rehling skriver i et brev af 6. juli 1842.

„Jeg troer, at jeg i et af de tidligere Breve har underrettet Dem om, at Munden af Floden, der flyder forbi Tranquebar, bliver af Naturen lukket i hvert Aars April eller Mai, og at Munden atter bliver udgravet, naar det færske Vand er kommet ned. Da det i mine Drengaar havde moret mig meget at see Munden blive aabnet, gik jeg iaar med Julie, Mantze og Møller [hans Søster og Svoger] ud til Munden. Da vi kom der, var netop en Kanal af 1 Alens Bredde, der gik fra Vandet til Søen, bleven gravet, og nu morede vi os Alle ved

at see den Voldsomhed, hvormed det færske Vand styrtede ud i Søen og derved gjorde Canalen efterhaanden bredere og bredere ved at bortføre Sandet paa begge Sider af Canalen ud i Søen. Klokken var 6½ om Eftermiddagen, da vi gik derud, og da det var en deilig Maaneskinsaften, havde vi slet ikke Lyst til at gaae hjem igjen. I Begyndelsen styrtede Vandet ikke meget stærkt ud, men da det udløbende Vand først havde gjort Canalen dygtig dyb, styrtede Vandet fraadende ud i Søen og borttog i hvert Minut mere end 2 Alen Jord paa hver Side af Canalen. Da vi gik hjem Klokken henimod 8, var Mundingen saa stor, at et Linieskib mageligt kunde have løbet derind.“

Om det fremmedartede folkeliv og de indfødtes sære sæder og skikke fortælles der ofte. Julie skriver d. 18. maj 1840 om en „Lysttour“ :

„Efter Bordet toge vi ud til Auromangalam for at see en Fest, som der blev holdt under aaben Himmel; det lignede lidt Pinteløjerne paa Hammermøllen. Paa Veien var der Basarer, hvor de sade og solgte, Fattige og Blinde sade paa Veien og sang, henne i den brogede Forsamling saae man 2 Gynger, hver med 5 Stole hvori der sad 3 à 4 Personer. Rundt om Pagoden saae man de Indfødte at opfylde de Løfter, de havde gjort Gud. Mandfolkenes bestod i at de laae dem ned paa Jorden og trillede deres visse Gange rundt om Pagoden; tilsidst vare de saa trætte, at de næppe kunde dreie dem. Andre blev der trukket en Snor igjennem hver Side, som blev trukket frem og tilbages, idet der stænkedes Safran paa Snoren. Fruentimmernes Løfter bestode i at gaae visse Gange rundt om Pagoden og for hvert Skridt med Hænderne at slaae en Krands paa Jorden foran dem og lægge Knæer og Panne mod Jorden. Andre Fruentimmer saae man et lille Stykke fra hinanden rundt om Pagodemuren at koge hellig Mad. En stor Pagodevogn, hvor Gud og alle hans Opvartere skal sidde i, blev trukket af hele Mængden og ledsaget af deres støiende Musik, og bagefter Vognen bliver trukket en Indretning, hvormed der hvert Øieblik bliver affyret 3 Skud. Efter vi havde seet denne Stads og vare blevne bekrandsede med Blomster af Formanden for

Pagoden, som havde inviteret Otto og mig ud at see Festen, spadserede vi ind i Missionshaven.“

I brev af 6. juli 1842 fortæller hun om et barnebryllup:

„Jeg har forglemt at fortælle Eder, Kjære Forældre, at vi have været til Bryllup hos den fornemste indfødte Embedsmand her paa Stedet, Providiteni og Seheresdahr¹ Vaittingapulle; hans Datter, en lille Pige paa 7 Aar, fik sig en Brudgom paa 9 Aar. Begge de smaa Brudefolk vare meget stadseligt pyntede med Guld og Stads. Det hele gik meget brilliant til; over Bryllupshuset veiede 4 hvide Flag med sorte Løver. I Bryllupssalen var Dands, Musik og Sang. Vi sad lidt og saa paa det, bleve opvartede med Rosenvand, Blomsterkrandse, Viin, Kage og Frugter. Om Aftenen bleve Brudefolkene baaret omkring i Gaderne i pragtfuld Bærestol, oplyst med Fakler, Bengalsklys og Rakter.“

Julen 1841 tilbragte hele familien i en have i nærheden af byen. Haven havde tidligere tilhørt guvernør Rehling, men han havde solgt den ved sin hjemrejse til Danmark i 1833. Før den tid havde de altid tilbragt juleferierne derude. Men nu ejedes den af en indfød, som Julie giver en beskrivelse af.

„Haven er blevet meget ødelagt, efter at den er kommen i den nuværende Eiers Hænder. Han river gode Bykninger ned for at sælge Materialerne, han har fyldt 2 eller 3 Brønde op i Haven for bedere at afbenytte den Jord til Havedyrkning. Manden vil ingen Leie tage af os, men vil tillade os at bo der. Vi sendte derfor strax Muurfolk ud for at reparere Taget og hvidte Bykningen indvendig og udvendig, og han var saa artig selv at sende Arbeidsfolk med til Hjælp. Han holder selv meget af at komme derud hver Eftermiddag, og da vi sidste Søndag tog derud om Eftermiddagen for at see Leiligheden, traf vi ham i Haven spadserende omkring med et Følge af Tjenere efter sig, og en af dem bar en stor rundagtig Sølvkugle med et Rør i, hvoraf han ryger. Manden er af middelmaadig Høide, tyk og

¹ Seheresdar = toldopsynsmand.

Bredskulleret, har en krum næse, store Knevelsbarter og et Par Øine, hvori det Hvide skinner ganske forskrækkeligt, og et ægte Shawl snot om Hovedet som en Tourban. En hvid Kavai har han paa og et firkantet Stykke af Brandguulfarve har han over Skullerne, de to Snipper fested om Halsen og de to om Livet, og saa Kneiser han saa stift og stolt og seer sig omkring for ret at vise sin Indianske Høihed. Og saa var han fra først af kun en Dreng af ikke megen høi Kaste, som den nuværende Nabob adobterede og skjenkede saa megen Rigdom. Hans Navn er Musabarusenkahnsaib. Den gamle Nabob er en Fyrste og faaer 3000 Rupi maanedlig af den engelske Regjering i Pension, paa Grund af hans Fader har været Minister hos Tippusaib.“

Tranquebar var forpagtet fra kongen af Tanjore, og i et brev af 7. okt. 1840 beskriver Julie modtagelsen af den delegation, som kom for at opkræve afgiften.

„Den 26de September kom Ministeren fra Kongen af Tangjor for at hente ham 4 à 5000 Rupi. Han bliver modtaget med Salut fra Kastellet; han bringer ved samme Leilighed Embedsmændene Presenter fra Kongen, som bestaar af ægte Shawler. Fader fik 2, Møller 2, Timroth 2, og 4 uddeles saa mellem de Indfødte Embedsmænd. Men det er daarlige gamle Schawler; Fader forærte strax Ministeren sine og sagde ham, at de vare saa slette, at han ikke kunde tage imod dem. Derpaa bliver der igjen gjord Presenter herfra til Ministeren og hans Følge; hver faaer en hvid Klækkelse¹ og bliver tracterede med Betelblade og Areknodder og overstengt med Rosenvand.“

De hvide havde jo en ret stor stab af indfødte tjenestefolk, og det voldte Julie noget besvær, da hun havde vanskeligt ved at lære tamulsk. I et brev af 30. dec. 1843 fortæller hun om tabet af en tro tjener.

„I mit Huus og min lille Huusholdning vil det nu falde mig lidt mere besværligt at faae alt ordnet, da jeg har været saa

¹ opr. et hollandsk ord for tamulernes klædedragt, nærmest et lænde-klæde.

uheldig at miste min bedste Betjent, Sinnien; han døde den 6te dennes af Cholera. Det var et stort Tab for mig, da jeg aldrig havde nødtigt at aabne min Mund til en eneste af vore Folk for at sige dem, hvad de skulde gjøre; alt hvad jeg ville have udrettet, sagde jeg ham, og saa havde han alle de andre under sig. Jeg merkede ikke, jeg var i et fremmed Land; han forstod Dansk saa godt og forstod at holde alle Folkene i en god orden. Han var saa tro og redelig, jeg kunde give ham mine Nøgler til alle mine Gjemmer, og der skulde aldrig mangle det mindste. Naar noget skulde kjøbes saa han altid paa vores bedste. Det var et skikkeligt Menneske, jeg vil savne ham meget. Han tog aldrig det ringeste, men naar han havde brug for noget, som han synes vi kunde undvære, kom han altid til mig og sagde: Fru, jeg tænker min selv, jeg vil have det. Jeg kom da altid til at lee af ham og gav ham, hvad han vilde have. Det var den samme skikkelige Tjener, der tog imod mig ved Strandbredden, da jeg kom her i Land, ham der sagde: Fruens Stoel, Rehlings Tjener. Den sidste Dag han gik fra mig, var han syg; han bad mig om Bitter, da Kl. var 10 om Formiddagen. Derpaa gik han ud, gjorde Regning op for forrige Maaned med Bager, Smørmand, Slagter og Mælkekone, og da jeg saae ham igjen Kl. 12, var hans Ansigt meget forandret. Jeg blev angst ved at see ham, han saae saa medlidende hen paa mig, som for at sige mig, han var syg. Han gik derpaa hjem. Da vi om Eftermiddagen hørte, han var værre, sendte vi Doctoren ud til ham, men han døde næste Dag og blev brændt en Time efter. Det har gjordt meget Indtryk paa mig.“

Der var paa den tid ikke nogen særlig livlig handel paa Tranquebar. Otto Rehling skriver d. 17. febr. 1842.

„Der bliver i Aar udført en heel Deel Ris og Sæbe herfra Tranquebar. I Slutningen af forrige [Uge] afreiste et Skib og 1 Brig herfra ladet med disse Producter, 1 fransk Skib er for tiden under Ladning, det ovenomtalte hollandske Skib skal ogsaa tage sin Ladning her; imorgen tidlig vente vi et andet fransk Skib og i Løbet af næste Uge 3 eller 4 andre Skibe, som alle skulle lade her, foruden en heel Deel Dohnier (Jagter). Der er

stor Livlighed paa Holmen i denne Tid. Jeg var paa Holmen imorges og glædede mig ved at see paa Færseleu der. Nogle vare beskjeftigede med at aflæsse Risen af Vogne, der uden Ophør ankom til de forskjellige Magaziner, der ere paa Holmen, andre modtog, prøvede og veiede Risen og atter andre udskibede samme. Men desværre, det er kun til enkelte Tider, at der er et saadant Liv i Handelen her i Byen; jeg vilde ønske, at nogle Capitalister ville nedsætte dem her i Tranquebar, hvilket jeg troer vil hjælpe Handelen i veiret.“

Allerede i november 1841 „begynder man atter herude at tale om, at Tranquebar og Serampore skulle sælges“, og rygterne gentages med håb eller frygt i de følgende år. Men først i juli 1844 kom der gang i forhandlingerne. Otto Rehling skriver d. 17. august 1844:

„I Begyndelsen af Juli er Etatsraad Hansen [den sidste guvernør] reist til Calcutta for om muligt at træffe en Aftale med General Gouverneuren angaaende Salget af Colonierne. Fra Calcutta skal Hansen til Singapore, China og Manilla for at ansætte Consuler der til den danske Handels Fremme; vi vente ikke Hansen tilbage før om 6 à 8 Maaneder. Hansen gik over Land herfra til Madras; Møller og jeg fulgte ham til Sidamberam, som ligger 9 danske Mile herfra. Under Salut fra Castellet Dansborg satte vi 3 ud i Palankiner om Eftermiddagen Kl. 6 ud fra Tranquebar, ledsaget af Klokker Eiby og Doctor v. Teylingen¹, hvilke tvende sidste ledsagede os til Hest til Narononacks Chouldri² lige ved den danske Grænse, hvor de toge

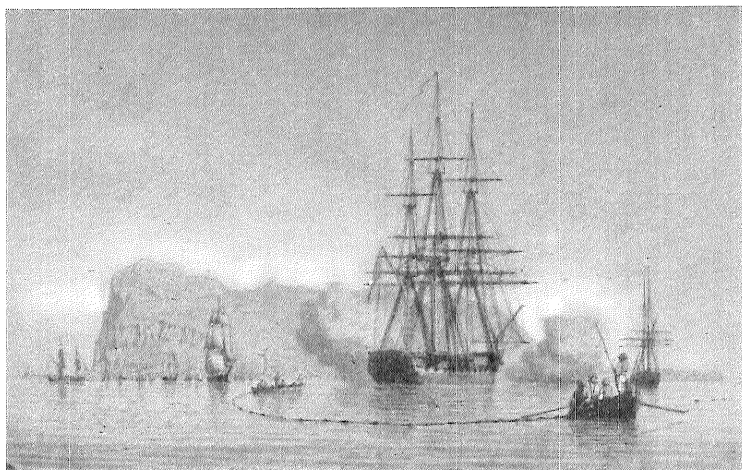
¹ *Dr. van Teylingen* kom ud til Indien med „Danske Eeg“ sammen med Otto og Julie Rehling men rejste videre til Singapore, for derfra at tage til Batavia, hvor han var født. I Singapore traf han en rig englænder, som i de sidste 5-6 år havde rejst på opdagelse på Borneo og de omliggende øer. Han engagerede v. T. som læge på sin lystskonnert, og de rejste rundt i 1 år, hvorefter v. T. nedsatte sig i Batavia. En broder bosiddende i Calcutta opfordrede ham på anmodning fra rådet i Serampore til at rejse derhen som læge, og på vejen kom han til Tranquebar. Da denne by også var uden læge, opfordrede etatsråd Hansen ham til at blive der og lovede at klare den for ham m. hens. til det givne løfte til Serampore. Efter koloniernes salg blev han i Tranquebar, hvor han døde.

² Chouldry = hvilehus, karavanserai.

Afsked med os og rede til Tranquebar, medens vi fortsatte vor Reise og kom om Aftenen Kl. 10 til Romanaikens Chouldri, hvor vi opholdt os et Quarteeres Tid og tog os en Snaps, medens vore Palenkinbærere gik og badede dem i en Bæk, der flød i Nærheden af Chouldriet. Fra dette Chouldri gik vi videre til de Reisendes Bangalow i Chialli, som ligger Midtveis mellem Tranquebar og Sidamberam. I Chialli forbleve vi i 2 Timer, for at vore Bærere kunde hvile dem ud, medens vi selv fik os noget Thee og Smørrebrød, som vi havde medtaget. (Paa Landeveiene i Indien er der ingen Gjæstgiversteder, men kun Chouldrier hvor man ikke faaer andet end – Tag over Hovedet, saa at man, naar man reiser her, maae tage Kokken med Tilbehør med sig). Medens Bærerne udhvilede dem, spadserede vi frem og tilbage uden for Bangalowen i det smukke Maaneskin vi havde. Kl. 2 fik vi Bærerne bankede op og reiste videre; Kl. 4 sat vi med en stor Færge over Caledon Revier, som var meget fuld af Vand og $\frac{1}{2}$ Fjerdingsvei bred, og endelig Kl. 7 om Morgenens kom vi til Sidamberam. Her spiste vi Frokost, og efter at have sovet en Stund gik vi hen for at see den store Pagode, der findes i Sidamberam. Kl. $6\frac{1}{2}$ skiltes vi fra Hansen, idet han gik videre til Madras over Pondicherry, medens Møller og jeg vendte tilbage til Tranquebar, hvor vi ankom næste Morgen.“

D. 20. oktober 1844 skriver Otto Rehling:

„Det glæder mig at kunne bringe Dem en Efterretning, som jeg er overbeviist om at ville glæde Dem ligesaa meget, som det har glædet os – der er nemlig nu Haab om, at vi inden føie Tid ville kunne gjensee hinanden. Den engelske Regjering i Calcutta har endeligen samtykket i at give den Sum for Tranquebar og Serampore, som vor Konge har bemyndiget Etatsraad Hansen at forlange for samme. De i den Anledning nødvendige Documenter blive i denne Tid forfattede i Calcutta og skal med denne Post sendes til Danmark. Colonierne ville blive overgivne, saa snart Kongen har ratificeret de Overeenskomster, Generalgouverneuren paa den engelske og Etatsraad Hansen

Korvetten „Galathea“ på Gibraltars red 1835. Laveret tuschtegning af Jul. Prømmel. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

paa den danske Regjerings Vegne have indgaaet, en Overeenskomst vor Konge efter al Sandsynlighed vil ratificere, da de Engelske ere villige til at give den forlangte Sum.“

Og i brev af 20. november 1844:

„Jeg underrettede Dem om, at det engelske Generalgouvernement havde tilbudt at kjøbe Tranquebar og Serampore for $12\frac{1}{2}$ Lac Rupier [1 Lac Rupi = 100.000 Rupi], og at de i den Anledning udstædte Contracter skulde fra Calcutta, hvor Etatsraad Hansen endnu opholder sig, med forrige Post skulde have været sendt til Danmark for at ratificeres af Kongen. Om de ere blevne afsendte eller ikke veed jeg ikke, men saameget er vist, at Underhandlingerne endnu ikke ere sluttede, og der vil formodentlig endnu hengaae nogen Tid, inden Alt, Salget betræffende, vil komme i Orden.“

Endvidere 7. juni 1845:

„Angaaende Salget af Tranquebar og Serampore kan jeg ikke give Dem nærmere Underretning; før August ville vi nok

ikke faae Underretning, om vor Konge vil ratihabere de af Etatsraad Hansen med det engelske Gouvernement sluttede Conventioner angaaende Salget af Colonierne. I Forventning om at Ratihabitionen vil finde Sted, forberede vi os saa smaat til Reisen.“

Og en måned senere d. 7. juli:

„Den 4de dennes modtog vi Overlandsposten, der bragte os Efterretninger fra England af 24de Mai og fra Frankrig fra 26de Mai. Af de med denne Post modtagne Aviser, navnlig Galignionis Messenger af 26de Mai, erfarede vi med stor Fornøielse, at de Kjøbenhavnske Aviser af 17de Mai havde publiceret den mellem den Danske Regjering og Court of Directors afsluttede Tractater angaaende Salget af Tranquebar og Serampore.“

Endnu d. 20. september er ingen depescher modtaget, da de formentlig er sendt fra Calcutta til Kina, hvorhen etatsråd Hansen var rejst. Men endelig i brev af 10. november 1845 kan han skrive:

„Nu er da Tranquebar bleven engelsk. Den 5te denne Maa-
ned kom Dommeren i Combaconum Lewin og Collectoren i
Tangore Sir Henry Montgomery Gertie som engelske Com-
misarier, og d. 7de om Middagen Kl. 2 blev det engelske Flag
uden nogen Ceremoni heist paa Castellet Dansborg. Da jeg ikke
ønskede at see det engelske Flag gaa op, forblev jeg rolig
hjemme hos mig selv. De Indfødte ere meget bedrøvede over,
at Tranquebar er blevet givet over til de engelske, da de veed,
at de ikke ville faae den Beskyttelse hos de Engelske, som de
have havt hos os. Samme Dag Commisarierne ankom hertil,
gik de med en Ansøgning til Etatsraad Hansen med Anmodning
om at formaae det engelske Gouvernement at ansætte mig som
engelsk Dommer i Tranquebar, et Ønske, som af mange Grunde
ikke kan ret vel opfyldes. For det første ville Englænderne, der
ved at lægge Sagerne fra Tranquebar under Retten paa Com-
baconum kunne faae dem afgjorte uden videre Omkostninger

for dem, vist ikke udgive en Sum af i det mindste 6 à 7000 Rup. om Aaret, for at holde en separat Dommer i Tranquebar, og selvom de ville give mig den ovennævnte Gage, vil jeg ikke blive tilbage, da jeg og især Julie ønske at reise til Danmark. Jeg vil ikke nægte, at en maanedlig Gage af 5 à 600 Rup., som er den mindste Gage, en Underdommer faaer her (Lewin faaer som Dommer i Combaconum en maanedlig Gage af 2600 Rup.) vilde være en stor Fristelse for mig at blive tilbage, især da Finantsdeputationen ikke har foreslaaet mig til en høiere Pension hjemme end til henimod 675 Rbd. om Aaret, eller lidt mere end min maanedlige Gage her vilde være, men hvad nytter det at have en stor Gage, naar man skal leve alene her adskilt fra Slægt og Venner.“

I et brev af 20. sept. 1845 beretter Otto Rehling:

„Af Breve fra Bengalen have vi erfaret, at Corvetten Galathea er reist ud til Indien, og da jeg af de engelske Aviser har seet, at den har forladt Devonport i England d. 11. juli, kunne vi i Midten af October vente den hertil. Den kommer ellers hertil i den alleruheldigste Aarstid, paa hvilken ellers Skibe see at komme bort her fra Kysten for at undgaae de Storme, der jevnlig pleie at blæse paa den Tid.“

D. 20. oktober fortæller han:

„Den danske Corvet Galathea er lykkelig og vel ankommen hertil med alle Mand vel ombord. Søndagen den 12te dennes om Formiddagen Kl. 11 blev der mældt fra Fortet, at Corvetten var under Opsejling. Kort efter blev Møller og jeg anmodede af Gouverneuren at gaae ombord og complimentere Chefen, og saa snart Corvetten kastede Anker, stødte vi fra Land. Det var et ubehageligt Veir, det regnede stærkt, Søen var meget høi og overøste os med den ene Brænding efter den anden, hvortil kom at der var en meget stærk Strøm, som gik Nord efter, saa stærk, at vi, der maatte ro mod Strømmen, først efter 2 Timers Forløb kunne naae Corvetten, hvor vi bleve meget venskabeligen modtagne. Efter at have opholdt os i hen-

imod 2 Timer ombord, gik Chefen, Kammerherre Steen Bille og de ombordværende Naturforskere med Møller og mig i Land. Da Brændingen og Strømmen nu var med os, gik det strygende hjemad, og omtrent Kl. 4 om Eftermiddagen landede vi ligeudenfor Kastellet Dansborg og bragte vore Fremmede til Etatsraad Hansen. – Om Aftenen var der Selskab hos Hansen. Da vi skulde vise de Fremmede om, lukkede vi Retten i de Dage Corvetten laae her. Mandag Morgen gik Møller, Tiemroth og jeg med Naturforskerne til Tillali, hvor vi spiste Frokost. Enhver var beskjæftiget paa sin Maade; jeg gik om med Professor Behn fra Kiel og skjød alle Slags Fugle og Dyr til ham, som strax bleve udstoppede og skeleterede af hans Amanuensis. Kl. 2 kom vi tilbage fra Tillali og traf ved Hjemkomsten endeel af Officererne fra Skibet; Kl. 5 var der Middagsselskab og derefter Bal hos Hansen. Ved Ballet spille Musikkorpset fra Corvetten. Tirsdag Morgen samledes vi alle hos Hansen og kjørte derpaa i alle mulige Slags Oxevogne til Tillali. – I Tillali spiste vi 30 i Tallet Frokost, og efterat have spadseret, skudt, samlet Planter, Insecter m. m. kjørte hele Karavanen i muntert Lune til Porrear, hvor vi spiste Tiffin¹; derpaa kjørte vi tilbage til Byen. Om Aftenen var der igjen Middagsselskab og Bal hos Hansen. Om Onsdagen vare Alle Embedsmændene inviteret til Frokost ombord. Kl. 11 sat vi fra Land – Naturforskerne og Alle Officererne vare tidligere samme Dag gaaede ombord –; da der ingen Strøm var, kom vi meget hurtig ombord, hvor vi spiste en hjertelig Frokost. Efter Frokosten blev der exerceret, fægtet, skudt til Maals etc. Vi morede os alle fortræffeligt ombord, og efter at have taget Afsked med Alle, gik vi i Land. Kort efterat vi vare landede, lettede Corvetten og seilede til Madras, hvor den skal tage Brød ind.“

Kammerherre Steen Bille havde bl. a. fået den opgave at anløbe Nicobarerne og undersøge forholdene og afgive et skøn over, hvorvidt klimaet var så farligt og mulighederne for fordelagtig udnyttelse så ringe, som fortidens mange mislykkede

¹ tiffin, lunch.

Urskog på Nicobarerne. Originalen udført under „Galathea“s togt 1845-47.
Litografi efter A. Plum. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

kolonisationsforsøg antydede, eller om der skulde gøres endnu et forsøg på at bevare øerne under den danske krone. Han ønskede en tropekendt ledsager og foreslog etatsråd Hansen at slå følge på ekspeditionen, og Hansen indvilligede deri men vilde absolut have Rehling med. Denne havde godt nok lyst, men turen kom jo slemt på tværs af den forestående hjemrejse til Danmark. Der havde iøvrigt tidligere været tale om en engelsk-dansk ekspedition, hvorom Rehling skriver i et brev af 21. jan. 1845:

„Et engelsk Handelshuus i Calcutta har den Plan i denne Tid at forsøge paa at oprette et Etablissement paa Nicobar Øerne under dansk Flag. For det Første skal der afgaae et Skib fra Calcutta til Nicobar Øerne, og lykkes Expeditionen, skal flere Skibe senere afgaae, da Handelshuset kan faae Penge nok, naar Expeditionen lykkes. Hele Foretagendet skeer for privat Regning og vil ikke koste den Danske Regjering noget. Etatsraad Hansen mener, at Expeditionen vil lykkes.“

Hvorvidt denne ekspedition blev til noget, kan jeg ikke se, men efter mange forandringer i planerne blev det til alvor med rejsen, som Rehling skildrer i et brev af 10. marts 1846.

„Jeg har den Fornøielse at underrette Dem om, at jeg lykkelig og vel er ankommen hertil fra Nicobar Øerne den 6te denne Maaned med Skibet Christine. Det var en meget interessant Tour, jeg har foretaget mig, og er glad ved at kunne underrette Dem om, at hverken jeg eller nogen af de Andre, der have deeltaget i Expeditionen, har været syg eller upasselig, skjøndt vi daglig have været i Land fra Morgen til Aften. Overreisen til Nicobarerne var temmelig langvarig paa Grund af, at vi maatte krydse mod Monsunen. Vi forlode Tranquebar med Briggen Patriot d. 16de Januar og kom først den 30te s. M. til Øen Teressa, hvor vi ankrede ved Byen Laksea. Vi landede ikke før den 1ste Februar, da Baadene fra Land ikke fordristede sig til at komme ud til os før denne Dag. Da Skovene ere saa tætte, at man ikke kan trænge ind i dem uden at faae en Sti hugget, fik jeg fat paa 2 Nicobarer, som maatte hugge en Sti gjennem de tætteste Steder i Skoven. Jeg gjorde en god Jagt. Da vi i Laksea erfarede, at Corvetten havde været der, lettede

vi igjen den følgende Dag og seilede til Nankowri Havn for at see, om vi kunde træffe Corvetten der. Da Corvetten ogsaa var reist derfra, seilede vi efter 2 Dages Ophold i Havnen videre. Nankowri Havn er udmærket og meget stor og kan rumme utallige Skibe, som kunne ligge sikre der under enhver Storm. Havnen, der har 2 Indløb (det vestlige og det østlige) er dannet af 4 Øer, nemlig Kamorta, Nankowri, Catshall og Trinket – igrunnen er Havnen kun dannet af de 2 førstnævnte Øer, men Catshall dækker Havnen for de sydvestlige og Trinket for de sydøstlige Storme. Under Opholdet i Havnen undersøgte vi de Steder, hvor de tidligere Etablissementer havde været. Vi fandt ikke mange Spor tilbage af dem. Da vi kom til Havnen, kom vi ad det østlige Indløb, nu seilede vi ud af det vestlige Indløb og forbi Nord- og Vestsiden af Katshall og styrede Syd paa til Lille Nicobar; efter at have passeret Øerne Meroe, Trice og Trice saae vi om Eftermiddagen Kl. 5 Havnen paa Nordvestkysten af Lille Nicobar og opdagede Corvetten og Skibet Christine til Ankers inde i Havnen. Da Strømmen var meget stærk og Vinden flau og ganske contrair, kunde vi ikke krydse os op til det nordlige Indløb af Havnen og maatte derfor Kl. 8 om Aftenen gaae til Ankers paa Vestsiden af Øen Pulo Milo. (Den her nævnte Havn dannes af en Bugt af Lille Nicobar, som mod Vest bliver dækket af Pulo Milo – saavel paa Nord- som paa Sydsiden af Pulo Milo er Indløbet til Havnen). Tidlig den næste Morgen lettede vi igjen Anker, krydsede os op til det nordlige Indløb og løb ind i Havnen, hvor vi gik til Ankers d. 6te Februar om Formiddagen Kl. 8, hvorpaa Hansen og jeg strax flyttede ombord paa Corvetten. Den næste Dag kom Dampskibet Ganges, der havde været ud paa en Krydstour i St. Georgs Canalen, til Ankers i Havnen. Vi opholdt os her i næsten 14 Dage og gjorde daglig Excursioner i Land, saavel paa Lille Nicobar og Pulo Milo som paa Øen Trice, hvortil Dampskibet bragte os. Alle de 3 Skibe lettede Anker til samme Tid og løb ud af det sydlige Indløb af Havnen langs Vestkysten af Lille Nicobar, hvorpaa Corvetten og Patriot løb gennem St. Georgs Kanalen mellem lille og store Nicobar forbi Pulo Condal og gik til Ankers paa Nordkysten af Stornicobar, me-

dens Christine løb langs med Vestkysten af Stor Nicobar til den sydøstlige Havn. Dampskibet, der havde lettet 5 Timer før vi og seilet langs Østkysten af Lille Nicobar, fandt vi, da vi om Aftenen Kl. 8 kom til Ankers paa Nordkysten, til Ankers der. Vi opholdt os 2 Dage her, hvorpaa vi alle 3 lettede Anker. Dampskibet løb ud af Georgscanalen og langs Vestkysten af Stornicobar til den sydøstlige Havn, medens Corvetten og Patrioten løb langs Østkysten af Stornicobar forbi Pulo Cabra og Montchal [Monkshall]. Da Søen var høi med Paalandsvind turde den lille Patriot ikke gaa til Ankers paa den aabne Østkyst og løb derfor lige ned til Sydøst-Havnen, medens vi gik til Ankers Kl. 8 om Aftenen paa Nordøstkysten af Stor-Nicobar. Den næste Morgen gik vi i Land, men kunde ikke komme syn-derlig langt frem, da Skovene her om muligt vare endnu uigjen-nemtrængelige end de Steder, vi tidligere havde været i Land paa. Dagen derpaa lettede Corvetten igjen Anker og ankrede Kl. 4 om Eftermiddagen midt paa Østkysten. Flere af de Natur-kyndige gik i Land, jeg foretrak at blive ombord, da vi kun kunde blive een Time i Land. Næste Morgen gik jeg ikke heller i Land, da det regnede stærkt. Kl. 12 om Middagen lettede vi igjen og styrede syd paa, men da det allerede var blevet mørkt, da vi kom i Nærheden af Sydøsthavnen, vilde Capt. Bille ikke løbe ind, men holdt det krydsende udenfor til næste Morgen, da vi velbeholdne kom til Ankers, og nu begyndte igjen vore Excursioner. Her findes en meget stor Flod, og da samme ikke har været tidligere undersøgt, blev en stor Expedi-tion op ad Floden besluttet. Torsdagen den 19de Februar om Eftermiddagen Kl. 5 satte Expeditionen bestaaende foruden af Hansen, Capt Bille og mig af samtlige Naturforskere, flere af Officererne, 2 Tømmermænd og det fornødne Mandskab til at ro Baadene – tilsammen 50 Mand i 3 Baade, fra Corvetten og landede ved Mundingen af Floden. Efter at have trukken Baadene over en Sandbanke, der ligger Tvers for Mundingen, slog vi vort Nattequarteer op i et Telt, der var blevet opslaaet i Land. Vi tilbragte en behagelig Nat, og ved Daggry sattes Baadene i Bevægelse. Skjønt Floden var bred og dyb, var Sei-ladsen dog meget langsom, da vi jevnlig bleve standsede af

store tykke Træer, som Alder og Storme havde kastet tvers over Floden; de medbragte 2 Tømmermænd maatte gjennemsaage disse Træer for at skaffe Baadene Gjennemgang. Kl. 5 om Eftermiddagen vare vi endelig avancerede henimod 5 danske Miil op af Floden, og da vi kom til en Bakke, som de vilde Skovmennesker (Orangutangs kaldede) havde klaret for Underskov, og hvor de havde anlagt en lille By bestaaende af 6 smaa Træhytter uden Tag, besluttede vi at slaa vor Nattekvarteer op her. De Vilde vare naturligvis Alle løbne bort, forinden vi kom, saa vi ikke fik Nogen af dem at see. Et Underlæseil vi havde medbragt blev udspændt mellem nogle Træer og 2 store Baal antændt udenfor samme, hvorpaa vi begyndte at spise. I det samme trak et hæftigt Tordenveir op, og da Skomagerdrengene begyndte at regne ned, løb vi alle under Læseilet for at søge Ly, men Regnen var saa voldsom og saa vedholdende, at den skyllede i Strømme gennem Seilet ned paa os og gjorde os dyngvaade. Med stor Anstrængelse fik vi endelig da Regnen var opheørt antændt et stort Baal under Læseilet og et udenfor, og da vi hverken havde Senge, Stole og andet deslige med, og da alt det rene Tøi vi havde medbragt var blevet dyngvaadt, besluttede vi at ligge os i de vaade Klæder paa den gjennemblødte Jord og faae os en Luur. Vi strakte os derpaa Alle saa lange vi vare rundt om Baalet og fik en fortræffelig Søvn. Vi vare alle bange for at vi skulde blive syge efter denne Tour, men ikke Een Eneste af os fik engang saa meget som en Forkjølelse. De kan deraf see, at Nicobarøerne ikke ere saa usunde som de blive udraabte for. Den næste Morgen fortsatte vi Touren op ad Floden endnu 1 Miil, men da den foregaaende Nats Regn havde fordærvet de medbragte Provisioner, maatte vi finde os i at vende tilbage. Floden, som har faaet Navn af Galathea Flod, er meget smuk og snoer sig i utallige Krumninger op i Landet, og paa begge Sider seer man Bjergerne bedækkede med forskrækkelig høie Træer. Alle Øerne ere meget frugtbare, og jeg er af den Formening, at Colonisationen af dem vil lykkes, naar samme bliver dreven med Kraft. Colonisationen er foreløbig begyndt paa Pulo Milo, hvor 39 Chinesere ere beskjef-tigede med at hugge al Underskoven bort. Den 26de Februar

forlod Hansen og jeg paa Skibet Christine Stornicobar og ankom hertil den 6te.“

Endelig kom hjemrejsens dag, men det var en stor skuffelse, at familien ikke kunde følges ad på grund af den nicobarrejse. Gamle fru Rehling med sine 2 døtre, svigersønnen Møller og børnene rejste først, og dette kunde ikke opsættes, da fru Møller ventede et barn, som jo helst ikke skulde komme på rejsen. Udturen var gået med sejskib syd om Afrika, og hjemrejsen skulde gå „over Land“ med dampskib. At denne befordringsmåde heller ikke just var luksusrejse fremgår af et brev, frk. Mantze Rehling skrev til de i Indien efterladte.

Dampskibet Oriental 9de Mai 1846.
paa Rheden af Alexandrien.

„Saa langt ere vi nu komne og have lykkelig overstaaet baade Reisen gjennem Ørkenen og Seiletouren ned ad Nilen, men hvilken Uleilighed, Jagen, Tummel og al Slags skrækkelig Ting have vi ikke udstaaet, og glad ere vi at vi nu ere komne ombord paa dette Skib. Vore Kahytter ere fortræffelige her imod det ækle Hul vi havde paa Hindostan. Dette er unægtelig tusind Gange bedre, smukkere og mere bequemt indrettet end det andet Dampskib. Nu vil jeg bare ønske, at I havde den ækle Reise over Land overstaaet. Vi kan ikke sige andet end at Kjøretouren over Ørkenen er græsselig fatigerende; ligesiden d. 6te have vi været i en Confusion, og to Nætter have vi slet ikke lagt os ned men har maattet smukt siddet oppe den hele Nat. Kl. 2 om Morgenen den 6te d. M. ankrede Hindostan ved Suez; der blev i forveien trukket Lod om, hvem der skulle kjøre sammen i Vans [Vogne]. Da vores Familie rummede en heel Van, vare vi meget glade over, at vi ikke fik nogen Fremmede Peternæsviser med os. Der var 20 Vans i det hele, og 5 Vogne satte ud ad Gangen, saa der var 4 Sætter Vogne, og efter hver 4de Time sat et Sæt Vogne ud. Vores Lod faldt paa det 3die Sæt, men dem, som var først, blev purret ud, saasnart Dampren ankrede, og blev sendt i Land for at begynde Reisen over

Ørkenen. Vi vare glade over, at vi ikke vare af det første Sæt, thi saa maatte vi strax op, istedet for at man kunde hvile sig den hele Nat for alle de Besværligheder man havde forhaanden. Men uagtet det havde vi dog aldeles ingen Søvn den Nat, for saasart som Skibet ankrede, kom der Baade fra Land for at hente Bagagen, og den umaadelige Støj, der var med at smide Kasserne ned i Baadene, og ved al den Allarm der var paa Dækket, var det umuligt for os at lukke et Øje. Da vi ikke havde et Par Kasser endnu pakket og vi kunne høre, at Bagagen blev sendt bort, saa vare vi alle oppe og begyndte at pakke. Da Klokken var 4, klædte vi os paa; Klok. var over 6 inden vi kunne blive færdige. Derpaa drak vi lidt The, tog med et glad Hjerte Afsked med Hindostan, da vi vare ganske kjede af at være der længere, og gik derpaa i Land i Suez. Dampskibene ligger meget langt ude; det varede omtrent en Time inden vi naaede Land. Tæt ved Strandbredden ligger et ret godt Hotel; der spiste vi Frokost, Appelsiner, spiste Tiffin og satte ud omtrent Klok. 2 i Vans fra Suez. Vognene ere meget jammerlig indrettet og støder noget umanerligt, vi vare ganske som mørbankede, da vi ankom til Cairo. Der vare flere Stationer vi stoppede (ved) i Ørkenen, hvor vi havde meget god Opvarning. Vi kjørte den hele Dag og hele Natten, og næste Formiddag omtrent Klok. 11 kom vi yderst trætte til Cairo. Børnene vare meget rolig hele Reisen og gav os ingen Uleilighed. Vi fik en deilig Hvile i Cairo. Jeg, Møller og Carl [en Brodersøn] reed om Eftermiddagen paa Æsler og saae os omkring der; vi vare i Pashaens Hauge og ind i hans Palais, som var prægtigt møbleret. Igaar Morges d. 8de forlode vi Cairo i Dampbaade og havde en overordentlig behagelig Reise nedad Floden. Det var saa koldt, at vi maatte pakke os ind i Schaler og Kaaber, men Touren var virkelig meget behagelig. Klok: 12 om Natten maatte vi forlade Dampbaadene og gik i nogen ækle Baade igjennem Kanalen. Saa behagelig som Seiltouren var i Dampskibet, saa ækelt var der i Baaden. Vi vare ikke saa heldige at faae en god Baad, og den var saa overfyldt. Damerne havde en lille Kahyt for dem, og Herrernes var lige ved Siden af, som var propfuld. Da vores Værelse var saa lille, saa kunne vi ikke

lukke Døren til Herrernes Kahyt; det stod derfor aaben den hele Tid, og om Natten var der en græsselig Suppe. Vi havde en Bænk for os; Børnene laae udstrakte deri, Moder og Augusta sadde opreist den hele Nat paa Bænken. Paa den anden Side var der ogsaa en Bænk, hvor der laae nogle Damer. Jeg og en anden Dame, som ikke havde Plads paa Bænken, laae paa Gulvet tilligemed Carl og fire andre Dreng. Herrerne sat paa Bænkene i deres Kahyt med Hovedet hvilende paa Borde som stod ligefor Bænkene. De Herrer, som ikke havde Plads, laae alle paa Gulvet. Tænk Eder, der laae jeg, endnu en Dame og en heel Mængde Herrer alle slængt saa lange som vi vare i een Række paa Gulvet; I kan tænke Eder, hvor nær Herrerne var os, for der var en af Herrerne, som i Søvn trak Hovedpuden fra den Dame, som laae ned tæt (ved) mig. I Morges sagde han, at han troede, det var en af Herrerne, og derfor havde trukket Puden væk. Klok: 3½ i Eftermiddag forlode vi Baadene og kom til Alexandria. Ligesaa snart som vi kom til Hotellet, maatte vi skynde os ud af det, da de sagde at Orientel ville gaae væk Klok. 5 i Eftermiddag; vi kom derfor ombord, da Klok: var 4, men Skibet er endnu ikke seilet og seiler ikke før i Morgen tidlig. Jeg kan ikke beskrive Eder al den Jag og Hastværk, der er ved denne Reise, men I vil føle det snart. Man maae være gruelig om sig, ellers napper de alle de bedste Pladser fra en.“